

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY**

Pohyb jako cesta k prožívání vážné hudby

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Cajthamlová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ing. Veronika Růžičková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Novotníkách, dne

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. et. Mgr. Ing. Veronice Růžičkové, Ph.D., za její pomoc při vyhledávání odborné literatury a pramenů, podporu při psaní této bakalářské práce a za její cenné rady. Dále bych ráda poděkovala paní ředitelce a paním učitelkám z mateřské školy Nepomuk za možnost vyzkoušet si praktickou část, a hlavně své rodině za pomoc a podporu při studiu a při psaní bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	2
1. HUDBA A POHYB V MATEŘSKÉ ŠKOLE	3
1.1. HUDEBNÍ SCHOPNOSTI	3
1.2. HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI V MŠ	6
1.3. METODA BATTI STRAUSS	10
2. PROPOJENÍ VÁŽNÉ HUDBY SE SVĚTEM PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE	14
2.1. EXKURZE DO DĚJIN VÁŽNÉ HUDBY	16
2.1.1. Pravěk	16
2.1.2. Starověk	17
2.1.3. Středověk	19
2.1.4. Novověk	20
2.2. VÝBĚR REPREZENTATIVNÍCH SKLADEB VHODNÝCH PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	24
3. PRAKTICKÁ ČÁST	26
3.1. PĚŤA A VLK	26
3.2. KARNEVAL ZVÍŘAT	29
3.3. VLTAVA	31
3.4. KVĚTINOVÝ VALČÍK	33
3.5. PRODANÁ NEVĚSTA	35
3.6. MALÁ NOČNÍ HUDBA	37
3.7. JARO	39
3.8. UHERSKÝ TANEC	40
3.9. PRELUDIUM	42
3.10. Z NOVÉHO SVĚTA	44
3.11. REFLEXE	46
ZÁVĚR	47
RESUMÉ	48
SUMMARY	49
SEZNAM LITERATURY	50
SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	52
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ	54
PŘÍLOHY	55

Úvod

Hudba, jako nedílná součást našeho každodenního života, je přítomna všude kolem nás. Skládá se z různých zvuků, které nám přináší rádia a televizní obrazovky. Tyto zvuky mají vliv na vnímání nejen dospělých, ale i dětí. Melodie a nástroje, které hudbu interpretují, ovlivňují naše vnímání a mohou být klíčové pro porozumění hudbě. I když vážná hudba neobsahuje slova, která by přímo vyjadřovala její obsah, může poskytnout hlubší zážitek, než se může zdát na první pohled. Vážná hudba je stejně důležitou součástí našich dějin jako literatura či výtvarné umění, a nelze opomenout skladatele, kteří ji složili.

Jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla zvolit toto téma mé bakalářské práce, je dlouhodobé přesvědčení o důležitosti hudby a pohybu v našem životě, spolu s pozitivním vztahem k vážné hudbě. Taktéž se snažím prostřednictvím této práce inspirovat pedagogy mateřských škol, jelikož jsem během svých praxí často zaznamenala, že učitelé nemají příznivý postoj k hudbě, což brání rozvoji hudebních schopností dětí. Jedním z mých cílů je také upozornit na důležitost spojení pohybu a hudby. Dále jsem si uvědomila, že děti i dospělí mají nedostatek informací o vážné hudbě. Proto jsem se rozhodla, že je důležité ji přiblížit již v raném věku. Rozhodujícím faktorem pro mou volbu byl článek o aktivním poslechu hudby od Batti Strauss a také mé znalosti hudebně pohybových her od Boženy Viskupové.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit dětem vážnou hudbu prostřednictvím hudebně pohybových aktivit. K dosažení těchto cílů je v teoretické části práce klíčové zaměřit se na definici hudebně pohybové činnosti ve všech jejích aspektech a složkách. V této části jsou také popsány hudební schopnosti, které s hudebně pohybovými činnostmi úzce souvisí. Nedílnou součástí mé bakalářské práce je propojení vážné hudby s pohybem, k čemuž mi posloužila metoda Batti Strauss, metoda aktivního poslechu. Jednotlivé etapy této metody jsou popsány spolu se zásadami pro učitele a výhodami pro děti. Další kapitola se zabývá vážnou hudbou a její historií od počátku lidstva až do 20. století. Informace v této části byly získány z odborných knih o dějinách hudby a hudebních aktivitách.

V bakalářské práci jsem rovněž uvedla důvody, proč jsem si vybrala určité skladby. Pro praktickou část jsem vytvořila deset hudebně pohybových aktivit, které jsou pro děti zábavné a zároveň jim umožňují vnímat vážnou hudbu. Aktivity jsou uspořádány podle měsíců a každá z nich je podrobně popsána včetně cílů, motivace, potřebných pomůcek, obsahu, průběhu a reflexe. Tyto aktivity jsou navrženy tak, aby splňovaly stanovené cíle práce a podporovaly hudební a pohybovou tvořivost dětí na nejvyšší úrovni, které lze dosáhnout.

---

1. HUDBA A POHYB V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Na začátku je důležité si říct, že hudba a pohyb jsou vzájemně propojené a jejich kombinace může přinášet mnoho výhod a přínosů. Existuje řada způsobů, jak hudbu a pohyb spojit a využít je v různých kontextech, jako je taneční terapie, sportovní trénink, rehabilitace nebo vzdělávání. Hudba může sloužit jako rytmický impulz, který motivuje a usměrňuje pohyb. Rytmický pohyb podporuje koordinaci, vytrvalost a zlepšuje kinestetické vnímání. Taneční terapie pomáhá jedincům vyjádřit své emoce, zlepšit tělesnou schránku a k rozvoji sebevědomí. Hudební aktivity spojené s pohybem jsou oblíbenou formou vzdělávání pro děti. Pohyb k hudbě podporuje motorický vývoj, rytmickou schopnost, sociální interakce a kreativitu. Hudba s pohybem může také přispět k emocionálnímu uvolnění a zlepšení nálady.

Cílem této kapitoly je přiblížit nejen hudební schopnosti, ale i hudebně pohybové činnosti, které spolu souvisí, a podrobně popsat složky hudebně pohybových činností. Hudební schopnosti a hudebně pohybové činnosti jsou úzce propojeny a vzájemně se ovlivňují. Účast v hudebně pohybových činnostech, jako jsou pohybové hry, tance a rytmické cvičení, podporuje rozvoj hudebních schopností u jedince. Pohyb a tělesná aktivita při poslechu hudby pomáhají rozvíjet rytmické cítění, synchronizaci s hudbou a schopnost vyjadřovat hudbu prostřednictvím pohybu.

Dále bude představena metoda aktivního poslechu od pedagožky Batti Strauss, která je založena na principu spojení hudby a pohybu. Mým hlavním cílem je použít hudebně pohybové činnosti k přiblížení vážné hudby dětem.

1.1. HUDEBNÍ SCHOPNOSTI

Hudební schopnosti se u dětí rozvíjejí již v raném věku a mají klíčový význam pro jejich komplexní vývoj. Vyvíjí a zdokonalují se s praxí, vzděláním a tréninkem. Někteří jedinci mohou mít přirozený talent a sklony k hudbě, zatímco u jiných je nutné pracovat na rozvoji těchto schopností. Existuje mnoho odborníků zahraničních i domácích, kteří se zabývají hudebními schopnostmi. Mezi ně patří Boris Michajlovič Těplov, Alexei Nikolajevič Leont'jev, Géza Revész nebo Carl Emil Seashore. V Čechách se k tomuto tématu vyjadřují například František Sedlák, Milan Holas, Hana Váňová, Miloš Kodejška, Peter Krbaťa, Ivan Poledňák aj.¹

---

¹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 11

„Problém hudebních schopností vyvstane tehdy, začneme-li zkoumat hudební vývoj jedince, jeho hudební aktivitu, vztah k hudbě a hudební potřeby. Hudební schopnosti zařazujeme do kategorie speciálních schopností (podobně jako třeba schopnosti výtvarné, matematické apod.). Vznik a rozvoj hudebních schopností však musí být zkoumán ve vztahu k celé struktuře lidské osobnosti a nemůže být odtržen od obecných schopností – inteligence, která v nich velmi často intervenuje.“²

František Sedlák identifikoval následující hudební schopnosti, které se rozvíjí pomocí hudebních činností: hudebně sluchové schopnosti, auditivně-motorické schopnosti, rytmické cítění, tonální cítění, emocionální reakce na hudbu, hudební paměť, hudební představivost a hudebně tvořivé schopnosti.³ Ve své knize *Základy hudební psychologie* z roku 1990 píše, že všechny tyto činnosti vnímá jako „psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich přiměřenou úspěšnost“.⁴

Existuje několik hudebních schopností, kterými lze rozvíjet a zlepšovat hudebně pohybové dovednosti. Zde je několik příkladů:

A) Auditivně-motorické schopnosti

„Umožňují pohybově reagovat na hudební podněty.“⁵

Uvedené hudební schopnosti mají pozitivní vliv na rozvoj hudebně pohybových, instrumentálních a pěveckých dovedností u dětí v předškolním věku. „Utváření auditivně motorických schopností souvisí i s dalšími hudebními schopnostmi, především analyticko-syntetickými, hudební představivostí a pamětí. Zvláště prostřednictvím analyticko-syntetických schopností, které umožňují diferenciaci ve sluchové i pohybové oblasti, děti vnímají a postupně tělesně ztvárňují jednotlivé prvky tvořící průběh tónů a tempo.“⁶ Výrazný rytmus působí na každého, již v batolecím věku ho dítě se dokáže zaregistrovat.

---

² SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2. str. 53

³ KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1. str. 38

⁴ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 11

⁵ KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1. str. 38

⁶ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 17

Prostřednictvím auditivně motorických schopností se zkvalitňují základní hudební dovednosti (poslechové, pěvecké, instrumentální a hudebně pohybové).⁷

B) Rytmické cítění

„Rytmické cítění je základní a fylogeneticky nejstarší hudební schopností, která se rozvíjí z vrozeného pohybového instinktu a souvisí s psychomotorickými vlastnostmi dítěte.“⁸

Rytmické cítění je jednou z primárních a současně nejstarších hudebních schopností, které se vyvíjejí. Je propojeno se sluchovými vjemy a jejich zpracováním, avšak také s motorickými reakcemi organismu.

C) Hudební paměť

„Je založena na kontinuitě tří operací: dítě přijímá a osvojuje si hudbu, uskutečňuje její zapamatování a podržení v paměti a vybavuje si a prožívá hudební obsah prostřednictvím zapamatování a reprodukce.“⁹

Hudební paměť se formuje v předškolním věku. Tvoří se společně s vnímáním, fantazií a představivostí.¹⁰

D) Hudebně tvořivé schopnosti

Hudební tvořivost u dětí vykazuje širokou škálu variant, přičemž se projevuje u některých již v raném věku, zatímco u jiných se projevuje až později. Nicméně, je zásadní podporovat rozvoj tvořivosti u dětí.

V tomto ohledu slouží jako významný zdroj inspirace a nástroj pro rozvoj hudebně tvořivých schopností Orffův instrumentář (*Příloha 5*). Jeho tvůrcem je německý skladatel Carl Orff. Jedná se o soubor hudebních nástrojů, které kombinují rytmické i melodické prvky a umožňují dětem doprovázet písničky, říkadla a podobně.¹¹

„Hudební tvořivost dítěte předškolního věku nemá znaky promyšleného komponování. Jde o improvizaci, která v základních hudebních činnostech realizuje okamžité nápady a je

---

⁷ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 17

⁸ Tamtéž str. 17

⁹ KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1. str. 38

¹⁰ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 23

¹¹ Tamtéž. str. 28

---

spojena s citovým prožíváním. Je limitována i psychickými znaky předškolního dítěte, tj. například neschopností se delší dobu soustředit, provádět analýzu, srovnávání, labilitou chování apod.”¹²

1.2. HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI V MŠ

Hudebně pohybová činnost je jednou z hlavních forem hudebních činností, spolu s pěveckou, instrumentální a poslechovou činností. Hudebně pohybové činnosti představují specifickou formu aktivity, která spojuje hudbu a pohyb. Tyto aktivity jsou výrazně oblíbené mezi dětmi, ale i dospělí je mohou vnímat jako zábavný způsob interakce s hudbou. V knize Hudební výchova v mateřské škole Zezula s Janovskou píše: „Činnosti hudebně pohybové jsou nejtypičtějším projevem reagování na hudbu u dětí předškolního věku.“¹³ Tyto hry mají přínos nejen jako podpora hudebního a motorického rozvoje, ale zlepšuje i náladu, koordinaci a pomůže k uvolnění stresu.¹⁴ Můžeme je uplatňovat v různých formách. „Jsou to: rozmanitá průpravná cvičení při použití hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře nebo při zapojení „hry na tělo“, tělesná cvičení s hudbou, scénická vyjádření obsahu zpívaných písní, taneční hry a tanec i hry se zpěvy.“¹⁵ Všechny tyto činnosti mohou být přizpůsobeny věku a schopnostem dětí, což znamená, že jsou vhodné pro různé věkové skupiny. Hry pomáhají při zlepšení hudebních schopností, například rozvoj hudební paměti, auditivně-motorické schopnosti, rytmické citění, hudební představivost a hudebně tvořivé schopnosti.¹⁶

František Sedlák napsal: „Smyslem hudebně pohybové výchovy ve škole je kultivovat tělesné pohyby dětí a usměrňovat je tak, aby prohlubovaly a umocňovaly hudební vnímání a hudební prožitek, rozvíjely hudební představy, fantazii, obohacovaly hudební fond dětí a vedly k rychlejšímu poznávání hudebně výrazových prostředků a jejich funkcí.“¹⁷

---

¹² KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 29

¹³ ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSKÁ. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1990, s. 47

¹⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3. str.47

¹⁵ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str. 46

¹⁶ KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klima a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1. str. 37-38

¹⁷ SEDLÁK, František a kol. *Didaktika hudební výchovy 1*. SPN: Praha, 1985, s. 200

Složky hudebně pohybových činností podle Marie Liškové¹⁸

Hudebně pohybová výchova je komplexní oblast, která se skládá z několika složek, jež představují základní předpoklady pro rozvoj hudebně pohybových činností. Dělí se na následující kategorie:

1. držení těla

Tomuto aspektu by měla být věnována značná pozornost, neboť je důležité, aby děti měly zakořeněný správný postoj těla. Pro dosažení tohoto cíle je klíčové začlenit uvolňující cviky a jednoduché pohybové prvky, které propojují známé pohyby s konkrétními situacemi, jako je například pochod vojáků nebo let ptáků.¹⁹

„Například Jenčková, E. (2002) představuje didaktické příklady v 5 oblastech, jak vést děti ke správnému držení těla:

- a) správné držení ramen (mají být volně spuštěna svou vahou dolů);*
- b) správné držení hlavy (hlava má být vytažena z temene hlavy a brada nasměrována dopředu);*
- c) správné držení zad (záda by měla být vzpřímená a protažena od spodu nahoru);*
- d) správné držení břicha (bránici je třeba nevtahovat dovnitř);*
- e) správné postavení dolních končetin (kolena mají být mírně propnutá a chodidla leží u sebe).”²⁰*

2. pohybové hry

V rámci předškolního věku mají děti značný zájem o pohyb a je proto vhodné seznámit je s různými pohybovými hrami, které jsou pro ně přitažlivé. Mezi ně patří například hry jako Na Mrazíka, Pantomima, Na sochy, Trpaslík, Rybičky, Ovečky a vlk, Molekuly, Včelky do úlu, Vláček, Jede, jede vláček, Lepidlo, Autobus a další.²¹ Tyto hry představují zábavný a interaktivní způsob, jak podporovat pohybové aktivity dětí v předškolním věku.

---

¹⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3. str. 47–92

¹⁹ Tamtéž

²⁰ KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1. str. 62

²¹ BRETTSCHEIDEROVÁ, Václava a Markéta KUBECOVÁ. *Taneční činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2018]. Komplexní metodiky jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-386-5.

---

3. chůze, běh, poskoky

Chůze: „*V hudebně pohybové výchově je chůze jedním ze základních pohybových prvků.*”²²

Chůze přispívá k rozvoji rytmického cítění u dětí.

Běh: Jsou různé druhy běhu, volný běh, pérovaný běh, běh s vysokým zvedáním kolen, s propnutým přednožováním, s ohnutým zanožováním, s propnutým zanožováním, dálkový, do strany překračovaný a běh pozpátku.²³

Poskoky: „*Poskoky by měly být pružné. Děti by se při nich měly lehce odrážet.*”²⁴

4. hra na tělo

Podle Boženy Viskupové je klíčové před hrou na tělo provést rozcvičku a rozehrát se. Tato fáze zahrnuje aktivit jako tleskání, dupání, pleskání a pro starší děti luskání. Marie Lišková dále doplňuje, že do této složky může být zahrnuto i ťukání dvou prstů jedné ruky do dlaně druhé ruky nebo plácání dlaně jedné ruky na hřbet druhé ruky.²⁵

5. pohyb a hudebně vyjadřovací prostředky

V rámci hudebně vyjadřovacích prostředků se neomezujeme pouze na melodie, ale zahrnujeme také tempo, hudební formu a dynamiku. Tempo může být rychlé či pomalé, melodie může znít vysoko či nízko (hluboko) a dynamika může být buď silná či slabá.²⁶ Tyto aspekty společně přispívají k bohatosti a variabilitě hudebního vyjádření.

6. pohyb a poslech

Pohyb je pro děti přirozený, a proto je pro děti přirozené hýbat se do rytmu. „*Živá i reprodukováná hudba vede děti k přirozenému spontánnímu pohybu.*”²⁷ Jsem přesvědčena, že rytmus je neodmyslitelnou vlastností našeho těla a každý z nás ho má. To se projevuje například tím, že si při poslechu hudby přirozeně podupáváme nebo ťukáme prsty.

---

²² VISKUPOVÁ, Božena. *Hudebně pohybová výchova a zpěv: Metod.přír.pro nepovinný předmět v 5.-8.roč. zákl.školy.* Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-19284-X. str. 46

²³ Tamtéž str. 50

²⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání.* Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3. str. 56

²⁵ Tamtéž str. 57

²⁶ KURKOVÁ, Libuše a Petr EBEN. *Hudebně pohybová výchova šestiletých až osmiletých dětí.* 4. vyd. Praha: SPN, 1984, str. 8-9

²⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání.* Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3. str. 81

---

7. pohybová improvizace

„Pohybová improvizace má kladný vliv na celkový hudební rozvoj dětí.“²⁸ Také rozvíjí představivost a fantazii dítěte. Nejznámější hrou, která patří k pohybové improvizaci, je hra na zrcadlo.

8. dětské lidové taneční hry

Existuje mnoho lidových písní, avšak pouze k některým z nich existuje doprovodný taneček. Mezi nejznámější tanečky patří například Zlatá brána, Zajíček ve své jamce a Kolo, kolo mlýnské. Paní Božena Viskupová přispěla dalšími krásnými tanečky do tohoto souboru.

9. pohybové ztvárnění písní

„Pohybový doprovod slouží ke zpestření pěveckých činností. Při pohybovém ztvárnění písně vycházíme z jejího textu nebo hudební formy. Pokud vyjdeme z textu písně, znamená to, že pohybem vyjadřujeme to, o čem se v písničce zpívá. Jestliže se rozhodneme vyjít z hudební formy dané písně, využijeme k pohybovému vyjádření rozličné taneční prvky jako různé krokové variace, otočky, úklony apod. Obě formy se mnohdy vzájemně prolínají a doplňují.“²⁹

Na závěr této kapitoly bych ráda použila myšlenku Kodejšky, kterou napsal v roce 2002 a podle mého názoru je stále aktuální. „V současné době je třeba, aby hudebně pohybová výchova si zachovala znak dětské radosti, a přitom vhodně rozvíjela hudební schopnosti a dovednosti, probouzela v dětech vnitřní zaujetí, estetický zážitek z tanečního pohybu a rovněž vztah k obsahu, který děti svým pohybem vyjadřují. Je třeba si uvědomit, že kultura pohybu má svůj základ v tomto období a nesmírně tak záleží na všech vhodných podnětech, které ovlivní budoucí vkus v této oblasti.“³⁰

---

²⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3. str. 83

²⁹ Tamtéž str. 91

³⁰ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.

1.3. METODA BATTI STRAUSS

Během průzkumu možností, jak představit dětem vážnou hudbu způsobem, který by je aktivně zapojil namísto pouhého pasivního poslechu jsem našla několik metodik. Mezi autory, kteří přispěli k vývoji metodik pro hudební výchovu v mateřských školách a vyšších ročnících, lze uvést Evu Jenčkovou a Danielu Taylor. Taylor se zaměřila zejména na přípravu metodiky pro první třídu základní školy, avšak některé aktivity z její metodiky lze upravit pro děti předškolního věku. Ačkoli tyto metodiky přinášejí významný přínos, nejvíce mě zaujala metoda aktivního poslechu od Batti Strauss. Tato metoda nabízí různé formy interakce s hudbou, jako je například poslech spojený s tancem, použití pantomimy, výtvarného umění, divadla a hraní na hudební nástroje. Zároveň se zaměřuje na základní prvky hudby, jako je rytmus, melodie a harmonie.

Předtím než se ponoříme do podrobností této metody, je vhodné se seznámit s autorkou.

Batti Strauss, renomovaná pedagožka a učitelka klavíru, pochází z Izraele. Od mladí snila o kariéře pianistky, avšak osud ji zavedl na pedagogickou dráhu. Jejím hlavním posláním se stala touha přiblížit vážnou hudbu dětem zábavnou formou. Po ukončení studia se věnovala dětem z izraelských vesnic a kibuců, kde vyučovala klavír. Kromě tohoto založila také dětský pěvecký sbor. Díky své dlouholeté pedagogické práci s dospělými i dětmi a vlastnímu hraní vážné hudby přišla s myšlenkou vytvořit vlastní metodu, která by podporovala vnímání vážné hudby u dětí a rozvíjela jejich hudební kompetence. Tato metoda je známá jako metoda aktivního poslechu hudby. Během svého života se Batti Strauss snažila předávat své zkušenosti a pracovala jako pedagožka na Music Teacher Collage v Tel Avivu, kde školila pedagogy a studenty hudební výchovy. Od roku 1979 zastávala vedoucí pozici na Jerusalem Robin Music Academy. V pozdějších letech Batti Strauss pořádala workshopy v různých městech, jako je Praha, Varšava, Salcburk, v různých městech Německa, Portugalska, Švýcarska a Nizozemska.³¹

Vedoucí katedry hudební výchovy profesorka Veronica Cohen ocenila její práci slovy: *„Tisícům dětí otevřela brány do světa hudby, ovlivnila tisíce učitelů v Izraeli i ve světě. Těžko je zhodnotit její veliký přínos, který bude ovlivňovat celé generace dětí.“*³²

---

³¹ ZORMANOVÁ, L., 2018. Metoda Batti Strauss. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 25. 2. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21786/METODABATTI-STRAUSS.html>

³² TARCZYNSKI, J., Batia Strauss – AKTIVNÍ POSLECH HUDBY. [online]. [vid. 20. 3. 2023]. Dostupné z: <https://wychowaniemuzyczne.pl/batia-strauss/>

Metoda aktivního poslechu hudby

Metoda aktivního poslechu hudby (APH) je pedagogická metoda, která se zaměřuje na poslech hudby, hru na hudební nástroje, tanec a zpěv s prvky pantomimy. Tato metoda umožňuje dětem seznámit se s různými aspekty hudby, jako je dynamika a struktura skladby. APH je často využívána v mateřských školách. Během aktivity v rámci APH mají děti možnost experimentovat s různými hudebními nástroji, lépe se poznávat samy sebe i své spolužáky a využívat různé rekvizity. Metoda Batti Strauss zdůrazňuje, že i když ne každé dítě má hudební nadání a sluch, každé dítě může vykazovat určitou muzikalitu na základní úrovni. Danel-Bobrzyk ve své knize napsala: „*Hudba se tak stává příčinným faktorem inspirujícím dítě k tvůrčí činnosti.*“³³

Etapy práce s hudební skladbou

Martyna Skiba a Bożena Bał prezentovaly etapy, ve kterých probíhá výuka metodou aktivního poslechu.:

1. etapa: Poslech hudby spojené s jednoduchými pohyby

V první etapě výuky metodou Batti Strauss se děti zapojují do hudby prostřednictvím poslechu. Jejich úkolem je vyjádřit pohybem to, co si myslí, že daná skladba představuje. Například mohou ztvárňovat rybky při poslechu hudebního díla Akvárium od skladatele Camille Saint-Saëns nebo ptáčky a motýly při poslechu skladby Jaro z cyklu Čtvero ročních období od Antonia Vivaldiho. Dětem není předem sděleno, o čem opusy pojednávají, a je jim umožněna čistá improvizace. Skladbu lze přiblížit dětem pomocí verše, hádanky nebo krátkého příběhu.

2. etapa: Provedení tancem

V této fázi je úkolem pedagoga vytvořit jednoduchou choreografii, kterou děti následně zopakují na vážnou hudbu. Při této činnosti lze využít různé pohybové pomůcky, jako jsou pompony, obruče, stuhy nebo šátky, které přidávají vizuální a taktický prvek do pohybového projevu. Pro tuto činnost můžeme vybrat hudební skladby, jako je Uherský tanec od Johanna

---

³³ PEKALA, A., 2017. Wykorzystanie metody aktywnego słuchania w rozwijaniu aktywności twórczej dzieci w wieku przedszkolnym. [online]. [vid. 20. 2. 2023]. Dostupné z: [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Edukacja_Technika_Informatyka/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)-s135-146/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)-s135-146.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Edukacja_Technika_Informatyka/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)-s135-146/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)-s135-146.pdf)

Brahmse, Květinový valčík z baletu Louskáček od Petra Iljiče Čajkovského, Pochod Radeckého od Johanna Strausse nebo Italská polka od Sergeje Rachmaninova. Tyto skladby nabízejí vhodnou rytmiku a melodii pro koordinaci pohybů dětí.

3. etapa: Použití hudebních nástrojů

V rámci této etapy se zapojují Orffovy hudební nástroje, které zahrnují triangl, činely, dřívka, bubínek, tamburínu nebo rumbakoule. Tyto nástroje poskytují dětem možnost experimentovat s rytmem a zvukem. Rytmy lze také vyjádřit tleskáním, dupáním nebo dirigováním. Pro tuto fázi výuky jsou vhodné hudební skladby jako Turecký pochod a Malá noční hudba od Wolfganga Amadea Mozarta, Na krásném modrém Dunaji od Johanna Strausse mladšího nebo Cikánská polka. Tyto skladby nabízejí různé rytmické vzorce a melodické motivy, které umožňují dětem aktivně se zapojit a vyjádřit se skrze hudební nástroje.

4. etapa: Tanec spojený s hrou na hudební nástroje

V této etapě dochází ke spojení předchozích fází, konkrétně hry na hudební nástroje a tance. Tato kombinace poskytuje dětem příležitost rozvíjet koordinaci pohybu a zlepšovat svou pozornost. Při této činnosti můžeme využít různé hudební skladby, jako je Pochod Radeckého od Johanna Strausse, Bettina polka od Bedřicha Smetany nebo Italská polka od Sergeje Rachmaninova. Tyto skladby nabízejí různorodé rytmické struktury a melodické motivy, které podporují synchronizaci hudebního projevu s pohybem těla.

5. etapa: Povídání o hudbě

Ve fázi číslo pět, která je poslední v rámci této metody, se věnujeme diskusi s dětmi o poslechnuté skladbě. Děti mají možnost vyjádřit své pocity a dojmy, které hudba v nich vyvolala. Tímto způsobem se dětem umožňuje vnímat hudbu prostřednictvím zábavného dialogu a rozvíjet jejich představivost. Tato metoda je doporučována i pro učitele, kteří nemají rozsáhlé zkušenosti s hudební výchovou.³⁴

---

³⁴ ZORMANOVÁ, L., 2018. Metoda Batti Strauss. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 25. 2. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21786/METODABATTI-STRAUSS.html>

Získané schopnosti a dovednosti

Dále Martyna Skiba představuje schopnosti a dovednosti, které se pomocí této metody rozvíjí:

- *„děti si mohou prožít hudební skladbu*
- *děti se zábavnou formou seznámí s nejnámějšími hudebními skladbami a hudebními skladateli*
- *děti pronikají do struktury celé hudební skladby*
- *děti při aktivitách pociťují radost, baví se*
- *děti rozvíjejí svou představivost, fantazii*
- *děti rozvíjejí svou představivost spojenou se zvuky, hudbou*
- *díky atraktivnímu, zábavnému podání hudební skladby dokáží děti tuto hudební skladbu poslouchat opakovaně a zapamatují si ji*
- *děti si osvojují pravidla spolupráce s ostatními*
- *děti rozvíjejí svou pozornost“³⁵*

Zásady práce pro učitele

Při práci s touto metodou je důležité dodržovat zásady pro učitele. Patří mezi ně správná motivace dětí, která je klíčová pro jejich zapojení do činnosti. Učitel by měl být schopen zaujmout děti a měl by využívat výraznou mimiku a gestikulaci. Děti by neměly být nuceny k aktivitě, a při provádění aktivit by se nemělo podporovat soutěžení mezi nimi. Je důležité využívat jak Orffovy nástroje, tak i složitější hudební nástroje. Učitelé mohou také spolu s dětmi vytvářet vlastní hudební nástroje, což přispívá k jejich kreativitě a angažovanosti.³⁶

---

³⁵ ZORMANOVÁ, L., 2018. Metoda Batti Strauss. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 24. 3. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21786/METODABATTI-STRAUSS.html>

³⁶ ZORMANOVÁ, L., 2018. Metoda Batti Strauss. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 24. 3. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21786/METODABATTI-STRAUSS.html>

---

2. PROPOJENÍ VÁŽNÉ HUDBY SE SVĚTEM PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

Hlavním záměrem mé práce je prezentovat dětem ve věku předškolního vzdělávání vážnou hudbu, která často není dostatečně zastoupena a zaměřují se na využití pohybu jako prostředku k přiblížení této hudby. V této části mé práce je kladen důraz nejen na význam hudby, ale také na stručný přehled historie hudby od pravěku až po 20. století.

Hudba nás všechny a všude obklopuje a má různé žánry. Jedním z nich je klasická hudba jinak zvaná vážná hudba. Ale než si ji přiblížíme, měli bychom si vymezit pojem hudba. Ivan Poledňák ji ve své knize definuje takto. „*Paradoxní je, že mnohdy i tam, kde bychom definici hudby opravdu očekávali (třeba v hudebních encyklopediích), mnohdy ji nenajdeme. Autoři zřejmě buď hudbu pokládají za cosi tak samozřejmého, že ji netřeba definovat, nebo si naopak jsou vědomi definičních obtíží. Pokud se definice objevují, mívají určité rysy a také určité slabiny. Hudba se například definuje jako (matematický) řád (zejména se tak dělo ve starších dobách – o vlastní povaze hudby se tím nedozvídáme prakticky nic). Nebo se také hudba definuje s pomocí pojmu „umění“ - a la „hudba je druhem umění“... Nebo se hudba definuje jako umění zprostředkující především emoce (také: hudba je uměním výrazu). Nejčastěji se ovšem dozvíme, že hudba je uměním, jehož materiálem jsou tóny.“³⁷ Tuto myšlenku potvrzuje další definice: „*Hudba jest umění v podstatě citové, nedeskriptivní, jež své umělecké projevy vytváří z pohyblivého a plynoucího materiálu tónového, a právě touto svou pohyblivostí liší se ode všech umění statických, výtvarných.“³⁸**

Hudba má mnoho podob, může být formou komunikace nebo může mít emoční význam, vyvolává silné emoce a pocity, jako je radost nebo smutek.³⁹ Pro každého je hudba něčím jiným a mají k ní vlastní osobní vztah a prožívá jí odlišně. Maďarský hudební skladatel a pedagog Zoltán Kodály prohlásil „*Hudba je duševní potrava, která nemůže být nahrazena ničím jiným. Ti, kteří ji neužívají, umírají na duševní anémii. Není zdravého, duševního života bez hudby. Existují sféry ducha, kam pouze hudba vnáší světlo.“⁴⁰*

Hudba je neodmyslitelnou součástí lidského života již od útlého věku. Už děti v batolecím věku si pobrukují a třesou chraстítky a jinými hračkami do rytmu. „*Cílem je naučit děti*

---

³⁷ POLEDŇÁK, Ivan. *Hudba jako problém estetiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1215-1. str. 139

³⁸ BALTHASAR, V. *Hudební slovník obsahující české i cizojazyčné odborné výrazy hudební*. Praha: Mojmir Urbánek. Mozarteum, 1921, ISBN neuvedeno, str. 33

³⁹ POLEDŇÁK, Ivan. *Hudba jako problém estetiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1215-1. str. 193

⁴⁰ LIŠKOVÁ, M., 2005. *Funkce hudby ve společnosti*. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 25. 2. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/406/FUNKCE-HUDBY-VE-SPOLECNOSTI.html?oblibene=1>

---

vnímat hudbu pro její krásu a jedinečnost.“⁴¹ Mnoho lidí si myslí, že nejsou muzikální, ale pravdou je, že jedinců bez hudebního sluchu je velmi malé množství, což dokazují vědci z Harvardské lékařské školy.⁴² Hudba se dělí na populární (nonartificiální) hudbu a na vážnou (artificiální, také umělecká či klasická) hudbu. Vážná hudba je označení pro žánr, který se vyznačuje komplexní strukturou. Často se skládá z velkých symfonických orchestrů, které obsahují různé hudební nástroje, jako jsou smyčcové, dechové a perkusní nástroje. Mezi typické formy vážné hudby patří symfonie, koncerty, sonáty, opery a další. Hudba vážného žánru je často považována za intelektuální a náročnou, ale zároveň nabízí emocionální a estetický zážitek. Její výkon a poslech vyžadují určité porozumění a znalost hudební teorie i historie. Vážná hudba je neustále oceňována pro svou krásu, technickou složitost a schopnost vyjádřit hluboké lidské emoce. Vážná hudba zahrnuje časový úsek, který sahá až do 20. století. Vyvinul se do mnoha různých hudebních žánrů.

Myslím si, že klasická hudba se vyznačuje nejen velkým kulturním a uměleckým významem, ale hraje důležitou roli i v historii a kultuře. Její vliv se odráží i v moderní hudbě a umění. Známe mnoho slavných skladatelů, kteří zanechali svůj vliv na hudbu a společnost, a jejich díla jsou velmi ceněná. Mnoho skladeb je inspirováno historií. Přispívá k rozvoji kreativity, intelektuálního rozvoje a schopnosti koncentrace. Studie na univerzitě v Helsinkách ukazují, že poslech vážné hudby může zlepšit funkce mozku.⁴³

Vážná hudba se vyznačuje komplexností a různorodostí hudebních prvků, jako jsou melodie, rytmus, harmonie, barva, dynamika, agogika a metrum.⁴⁴ Hudba vykazuje pozitivní vliv na člověka, a to v různých oblastech. Myslím si, že její význam přetrvává přes dlouhá staletí a lze ji považovat za nadčasovou. Poslouchání hudby má kontinuální a trvalý účinek na lidskou psychiku a emocionální stav. Očekávám, že tato významná role hudby bude pokračovat i v budoucnosti.

---

⁴¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3.

⁴² POLIAKOVÁ, M., 2015. *Až 17 lidí ze 100 nemá hudební sluch*. In: Radiožurnál [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/az-17-lidi-ze-100-nema-hudebni-sluch-patrite-mez-ne-nezoufejete-mozne-ho-6234482>

⁴³ Helsingin yliopisto (University of Helsinki). *Listening to classical music modulates genes that are responsible for brain functions*. ScienceDaily. ScienceDaily, 2015. Dostupné z: www.sciencedaily.com/releases/2015/03/150313083410.htm.

⁴⁴ ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 8. vyd., v Editio Bärenreiter Praha vyd. 2. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2003. ISBN 80-86385-21-3.

2.1. EXKURZE DO DĚJIN VÁŽNÉ HUDBY

Pro kulturní rozvoj je důležité znát vážnou hudbu a její historii. Proto si myslím, že je správné přiblížit dějiny hudby již dětem předškolního věku. Vladimír Helfert ve své knize napsal: „*Je povinností každého vzdělaného člověka, aby o hudbě něco věděl, podobně jako je nutným požadavkem, aby vzdělaný člověk měl základní vědomosti o literatuře, historii a všech jiných vědních oborech. Jinak řečeno: hudba pro svůj kulturní význam, jehož si vydobyla v historii i v přítomnosti, jest věcí všeobecného vzdělání, právě tak jako matematika, literatura apod.*“⁴⁵

Dějiny výtvarného umění, literatury a hudby se zpravidla dělí do několika epoch, které odpovídají periodizaci historických období. Tato periodizace zahrnuje pravěk, starověk (antickou dobu), středověk (včetně předrománského a románského období) a novověk (renesance, baroko, klasicismus, romantismus a hudba 20. století).

Tyto epochy jsou důležité pro porozumění vývoje uměleckých forem a estetických směrů v rámci jednotlivých historických období.⁴⁶

V této sekci uvedeme pouze klíčové prvky z daného období.:

2.1.1. PRAVĚK

První projevy hudby se objevovaly již v pravěku. Funkce hudby byla magická, pravěcí lidé se zpěvem snažili ovlivnit kouzelné síly, pohromy nebo zdar při lovu.⁴⁷ V rámci hudebních projevů byly používány jednoduché hudební nástroje. Na nástěnných malbách z období mladší doby kamenné lze pozorovat vyobrazení mnohostrunných harf, jakož i nástrojů na bázi kostí a bronzu, které sloužily jako dechové nástroje. Tyto hudební nástroje představovaly první formy hudebního vyjadřování a mohly být využívány při různých společenských a rituálních událostech.⁴⁸ Hudba se stala prostředkem projevu emocí a napodobování zvuků zvířat. Při různých rituálech se pravděpodobně využívaly hudební nástroje, jako jsou rohy a kly zvířat, kamenné desky, mušle nebo kostěné píšťaly. Tyto předměty sloužily k vytvoření zvuků a rytmů, které mohly být součástí rituálních praktik či obřadů.⁴⁹ Pro tuto dobu byl nejdůležitější rytmus.

---

⁴⁵ HELFERT, Vladimír. *Základy hudební výchovy na nevhudebních školách*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956, Na pomoc učitelů. Knižnice pro další vzdělávání učitelů. ISBN (Váz.).

⁴⁶ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 16

⁴⁷ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 16

⁴⁸ Tamtéž str. 20

⁴⁹ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

2.1.2. STAROVĚK

- Čína

Ve starověku se rozvinuly a formovaly nejstarší státní útvary, mezi které patří například Řím, Řecko, Egypt, Indie a Čína. V čínské kultuře měla hudba vždy významnou prestiž a klade důraz na její vliv na lidskou duši. Mezi nejčastěji používané hudební nástroje patří různé druhy fléten, jako například ti (příčná bambusová flétna), hsiao (bambusová dlouhá flétna s šesti otvory na horní straně a jedním na dolní straně) nebo kchou-čchin (nejmenší flétnička). Dále se využívaly strunné nástroje, jako je er-chu (čínské "housle" s dutým válcovým tělem a dlouhým krkem se dvěma strunami), čung-chu (čínská "viola") nebo pchi-pcha (klasická čínská loutna se čtyřmi strunami a 23-25 pražci) (*Příloha 1*). Mezi další nástroje patří šeng (foukací ústní varhánky), suo-na (starobylý čínský šalmaj podobný hoboji s pronikavým vřestivým tónem vhodným pro napodobování hlasů ptáků) a různé zvony, bubny a činely.⁵⁰ Čínská klasická hudba zpívá o přírodě a ročních obdobích, je určena k tanci, k poezii a k náboženským účelům.

- Indie

V období starověku Indie již disponovala svým vlastním písmem, avšak toto písmo dosud nebylo úplně dešifrováno nebo rozluštěno.⁵¹ Vojtěch Ullmann píše: „*Indická klasická hudba patří k nejvýraznějším fenoménům duchovně a meditačně orientované mimoevropské hudby. Můžeme ji dělit v zásadě podle dvou hledisek. Z geografického hlediska jsou to dva základní proudy: severoindická (hindustánská) hudba a jihoindická hudba zvaná též karnatická. Z hlediska hudebního stylu se rozeznávají rovněž dva základní žánry – rágy a bhadžany, dále zpívání manter a hudba k rituálním obřadům.*“⁵²

Rágy jsou hudební formy v indické hudbě s meditačním charakterem, které zahrnují jak instrumentální, tak vokálně-instrumentální skladby s hlubokým duchovním zaměřením. Zatímco Bhadžany představují tradiční indické duchovní písně. Mezi nejvýznamnější nástroje v indické hudbě patří flétny, avšak nejtypičtější a nejcharakterističtější je indický strunný nástroj sitár (*Příloha 2*).⁵³

---

⁵⁰ ULLMANN, V., *Čínská tradiční hudba*. [vid. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <https://astronuklfyzika.cz/HudbaCina.htm>

⁵¹ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 46

⁵² ULLMANN, V., *Indická klasická hudba*. [vid. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <https://astronuklfyzika.cz/HudbaIndie.htm>

⁵³ Tamtéž

- Egypt

Existují omezené informace o egyptské hudbě, přestože v té době již existovala písma včetně obrázkových a hieroglyfických zápisů a byla rozvinuta výroba lehkého papíru.⁵⁴ „Zvlášť charakteristickým zdrojem informací o staroegyptské hudbě jsou početné a dobře zachované nástěnné malby v hrobkách faraonů, veleknězů a vysoce postavených hodnostářů. Jsou na nich znázorňovány radostné chvíle pozemského života, obvykle s účastí hudby a tance, které mají mrtvého provázet i na jeho posmrtné pouti.... Hudební nástroje jsou na nich zpodobeny naprosto realisticky, a to nejen pokud jde o proporce jejich částí, postavení rukou apod.“⁵⁵ Hudebníci v egyptské společnosti zaujíмали významné postavení a hudba měla důležitou úlohu při provádění obřadů a slavností.⁵⁶ Mezi nejrozšířenější hudební nástroje ve starověkém Egyptě patřily harfy, lyry a flétny.⁵⁷ Egyptská hudba byla spjatá s bohoslužbou a tou byli uctívání egyptští bohové.

- Řecko

Řecká hudba je označována jako nejvyspělejší starověkou hudební kulturou.⁵⁸ „Hudba provázela všechny důležité události v řecké společnosti. Hudbě přisuzovali velký mravní význam.“⁵⁹

V antickém Řecku se hudebníci zabývali skládáním jednohlasých kompozic. Mezi rozšířené hudební nástroje patřily kithara, lyra, forminx (varianta lyry), harfa, loutna, aulos (dřevěný dvouplátkový nástroj), salpinx (trubka) a syrinx (Panova flétna). Hudebníci komponovali různé hudební formy, mezi které patřily hymny (chvalozpěvy), paiany (oslavné písně pro bohy), threnoi (smuteční skladby) a skolia (životoslavné písně). Měli vyvinutou hudební teorii, přičemž základním prvkem bylo tetrachord (sestupná posloupnost čtyř tónů). Spojením dvou tetrachordů vznikala diatonická stupnice. Řekové spojovali hudbu s božstvy a vnímali ji jako prostředek pro vyjádření náboženského i světského života. Jako jedna z nejznámějších a nejdůležitějších památek z tohoto období se považuje Seikilova píseň, která byla objevena na náhrobním kameni (*Příloha 3*).⁶⁰

---

⁵⁴ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 34

⁵⁵ Tamtéž str. 36

⁵⁶ Tamtéž str. 36

⁵⁷ BRANBERGER, Jan. *Dějiny světové hudby: slovem, obrazem a hudbou*. Praha: B. Janda, 1939.

⁵⁸ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983.

⁵⁹ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 30

⁶⁰ Tamtéž str. 44

Řecký filozof Platón řekl: „*Hudba má očištný smysl – slouží člověku, božstvu i státu.*“⁶¹

- Řím

Římská kultura byla přejata od Řeků a Etrusků.⁶² Římská hudba se stala nedílnou součástí společenského života, která zahrnovala obětní rituály, pohřební obřady, ale také slavnosti a zábavy. K již existujícím hudebním nástrojům přibyly nové, jako jsou píšťaly, dvojité flétny a zvučné foukací kovové nástroje. Tyto nástroje rozšiřovaly zvukové možnosti a bohatství římské hudby. Byly využívány jak při vážných a slavnostních příležitostech, tak i při lidových oslavách a zábavných akcích. Římané si vážili hudby jako prostředku pro vyjádření emocí, vytváření atmosféry a podporu společenské soudržnosti.⁶³

2.1.3. STŘEDOVĚK

Nejdelší érou hudební historie je právě tato středověká.⁶⁴ V Hudebním slovníku pro každého se píše toto: „*Středověk je časový úsek dějin hudby mezi antickou hudbou a hudbou tzv. novověku, to znamená údobím od 5. stol. do konce 15. stol...Převažovala duchovní hudba, jež se však z původní funkcionálnosti chorálu postupně vymaňovala a směřovala hlavně ve vícehlasu ars antiqua a ars nova k umělecky samostatnějším formám, druhům a žánrům.*“⁶⁵ Ve středověku vzniká Gregoriánský chorál, což „*je jednohlasý liturgický zpěv římsko-katolické církve. Jeho jazykem je latina.*“⁶⁶ Také je známo, že ačkoli papež Řehoř Veliký není autorem Gregoriánského chorálu, byl prvním, kdo provedl jeho reformu. Gregoriánský chorál se stal významnou součástí liturgické hudby a našel široké uplatnění při slavení mše.⁶⁷ Nejstarší dochovanou lidovou duchovní písní z české oblasti je Hospodine, pomiluj ny!. Další známou památkou je píseň Svatý Václave, která patrně vznikla koncem 12. století.⁶⁸ Potulným muzikantům, kteří zpívali milostné písně, se na jihu Francie říkalo trubadúři a na severu truvéři. Následovníci trubadúrského hnutí se našli v celé Evropě, avšak v Německu se nazývali minnesängři.⁶⁹ Vzdělání v oblasti hudby ve středověku bylo možné získat

---

⁶¹ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 31

⁶² JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983.

⁶³ BRANBERGER, Jan. *Dějiny světové hudby: slovem, obrazem a hudbou*. Praha: B. Janda, 1939 str. 34

⁶⁴ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 49

⁶⁵ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 278

⁶⁶ Tamtéž str. 100

⁶⁷ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 38

⁶⁸ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 102

⁶⁹ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 44

---

prostřednictvím studia na církevních školách a univerzitách, a také prostřednictvím školení v církevním zpěvu. Církevní školy a univerzity poskytovaly systematické vzdělání v hudební teorii, notaci a interpretaci, přičemž se zaměřovaly na liturgickou hudbu a církevní zpěv. Studenti se učili nejen zpěvu, ale také hře na hudební nástroje a kompozici.⁷⁰

2.1.4. NOVOVĚK

- Renesance

„Název pochází z francouzského renaissance neboli obrození, znovuzrození. Kulturní epocha 14. až 16. stol. v Itálii a v západoevropských zemích. Ve středoevropských zemích, též v českých zemích je těsně spjata s reformací. Renesance přichází po vzoru antiky s posvětštěným pojetím života člověka, jehož vidění světa zbavuje středověkého theocentrismu.“⁷¹

Renesanční hudební teorie opouští středověké pojetí hudby a zabývá se praktickými problémy, kupříkladu systémem osmi církevních stupnic.⁷²

V renesanční době dochází k rozšíření a zdokonalení hudebních nástrojů, zvýšenému používání polyfonie (vícehlasu), rozvoji harmonie a využívání basových nástrojů. Renesanční hudba se vyznačuje libozvučností a spojením všech hlasových částí díla. Ve vokální hudbě byly vysoké tóny původně svěřovány kastrovaným mužům (kastráti). Mezi hudební nástroje, které byly populární v renesančním období, patřily různé druhy trubek, pozounů, louten, harf, bubnů, fléten, varhan a další. Tyto nástroje přispívaly k pestrosti zvukového spektra a vytvářely charakteristické zvukové textury této éry.⁷³ Pro zápis hudby pro strunné nástroje se začínají používat tabulatury (*Příloha 4*).⁷⁴ V renesančním období se vynořili významní skladatelé, mezi něž patří italský varhaník Giovanni Pierluigi da Palestrina a autor mší a šansonů Orlando di Lasso. Na českém území rovněž působilo několik významných hudebníků, jako byli Jan Blahoslav, Jan Amos Komenský nebo Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic. Jejich tvorba představuje významnou součást hudebního dědictví renesance a stále je studována a interpretována.⁷⁵

---

⁷⁰ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

⁷¹ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 245

⁷² SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 116

⁷³ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3

⁷⁴ Tabulatura = notace ve které nebyly zaznamenány noty, ale hmaty.

⁷⁵ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3.

- Baroko

„Baroko, výraz portugalského původu znamená tolik jako nepravidelný, křivý. Takto se pozorovateli kdysi jevilo umění, jež přišlo po harmonickém, jasném a formálně přehledném umění renesance. Výraz barok měl tedy původně pejorativní význam. Od poloviny 19. stol. se ho však začalo používat pro označení uměleckého stylu a epochy, která trvala v hudbě přibližně od roku 1600 do roku 1750.“⁷⁶

V dobách baroka byl středem zájmu Bůh. Na přelomu renesance a baroka vznikla opera, typická forma, kombinace hudby, zpěvu a dramatu. Za první operu se považuje skladba Dafné od Jacopa Periho.⁷⁷ Barokní hudba přináší některé nové jevy například dur-mollovou harmonii, generálbas (basso continuo), monodii a moderní systém taktů.

„Základem barokního orchestru jsou strunné nástroje, především nástroje smyčcové (housle, ale ke konci období už i viola a violoncello). Z dřevěných nástrojů jsou to především flétny, z dvojplátkových nástrojů hoboje a fagoty. Z nátrubkových neboli žesťových nástrojů se objevují v orchestru trumpety, lesní rohy a pozouny... Z bicích nástrojů se uplatňovaly především bubny a tympány.“⁷⁸

Jsou dobře známa jména významných německých barokních skladatelů, jako jsou Georg Friedrich Händel a Johann Sebastian Bach. Nezapomenutelný příspěvek k barokní hudbě však také poskytl italský skladatel Antonio Vivaldi se svými Čtvero ročními dobami. Ve Francii zaznamenal velký úspěch Jean-Baptiste Lully, dvorní skladatel Ludvíka XIV., a také varhaník Jean-Philippe Rameau. Tito skladatelé zanechali trvalý otisk ve světě barokní hudby a jejich díla jsou dodnes uznávána a interpretována.⁷⁹ I čeští barokní skladatelé nezůstali v pozadí, a mezi ně se řadí významná jména jako Adam Václav Michna z Otradovic, Jan Dismas Zelenka, Bohuslav Matěj Černohorský a František Václav Míča. I oni zanechali významný odkaz v oblasti barokní hudby.⁸⁰

- Klasicismus

„Klasicismus, z lat., classicus, vynikající, vzorový. Něm. die Klassik. Samo slovo klasický znamená v umění i v hudbě kvalitu trvalé hodnoty, nezáleží přitom na stylu, žánru či druhu

---

⁷⁶ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3 str. 32

⁷⁷ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 208

⁷⁸ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 115

⁷⁹ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 220

⁸⁰ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 117

---

*díla. Úžeji označuje epochu, jejíž umění se nějakým způsobem vyrovnává s ideály antiky, především řecké. Někdy jde přímo o napodobení antického umění, jindy spíše o tvůrčí vyrovnání s jeho estetickými uměleckými principy.*⁸¹

Důležitou ideologií se stalo osvícenství, „ *které zdůrazňovalo roli rozumu a jeho všestranné využití pro poznání světa i člověka. Osvícenství proniklo do všech forem a sfér života jedince i společnosti, lze říci, že v jistém smyslu přerostlo rámeček pouhé ideologie a stalo se něčím, co bychom mohli označit jako životní styl.*“⁸² Klasicismus je umělecký směr charakterizovaný rovnováhou, harmonií a pravidelností.

V 18. století došlo k vzniku instrumentální formy, konkrétně sonátové formy, a zároveň se začaly konat veřejné koncerty. Toto období bylo bohaté na klasicistní hudebníky, avšak nejvýznamnějšími skladateli tohoto období jsou Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart a Ludwig van Beethoven, kteří jsou spojováni se známou Vídeňskou školou. Při zkoumání klasicismu bychom však neměli opomenout ani české skladatele, kteří se také zasloužili o rozvoj hudebního umění. Mezi nimi vyniká Josef Mysliveček, který si získal uznání zejména v Itálii, kde získal přezdívku Il divino Boemo (Božský Čech). K dalším významným českým skladatelům tohoto období patří Jakub Jan Ryba, František Xaver Dušek a Jan Václav Antonín Stamic. Jejich tvorba přinesla zajímavé a originální hudební příspěvky do oblasti klasicistní hudby.⁸³

- Romantismus

„Romantismus, z fr., romantique [-tyk], románský, taktéž tajemný, fantastický. Německy die Romantik. Duchovní a kulturní hnutí, jež je svým zdůrazněním citovosti, fantasie a subjektivního sebevyjádření obráceno proti objektivnímu osvícenskému racionalismu. Romantismus na jedné straně zdůrazňuje úlohu génia v umění, na druhé straně objevuje životodárné síly společenství venkova, jehož přirozenou kulturou se nechá inspirovat. Tihne ke světu pohádek, mythů, ke křesťanskému středověku, aby unikl rozporuplné přítomnosti. Pohledem do vnitřního světa přirozených i nadpřirozených bytostí vyjadřuje svá tajemná poselství světa, na něž nahlíží většinou v temných barvách a prosvětluje je ideou sebeobětování a lásky. Romantismus nebyl jednotným ideovým hnutím.“⁸⁴ Romantická hudba je charakteristická zdůrazněnou emocionalitou, rozšířením a postupně i překročením

---

⁸¹ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 141

⁸² SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1. str. 283

⁸³ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3.

⁸⁴ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 249

---

tradiční harmonie. Orchester byl neustále rozšiřován, s cílem vyjádřit stále jemnější citové odstíny a také vytvořit mohutný dojem při plném využití všech hudebních nástrojů. Na scénu přichází nové hudební nástroje, které dosud nebyly běžnou součástí orchestrálního obsazení, a skladatelé se věnují hledání nových barevných kombinací. Tento vývoj přináší do hudebního prostředí nové možnosti zvukového vyjádření a bohatší paletu zvuků. Tyto nástroje přinášejí do orchestru nové zvukové textury a barevné kombinace, které skladatelé využívají k vyjádření svých hudebních vizí a emocí.⁸⁵ V období romantismu se vyzdvihují celosvětově uznávaní skladatelé, jako jsou Franz Schubert, Hector Berlioz, Felix B. Mendelssohn, Fryderyk Chopin, Robert Schumann, Franz Liszt, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Petr I. Čajkovskij, Nikolaj Rimskij-Korsakov a další. Jedním z představitelů romantismu byl zakladatel symfonické básně⁸⁶ Franz Liszt.

V Čechách v průběhu romantismu probíhá národní obrození, které zásadně ovlivnilo hudební scénu. Jedním z projevů tohoto obrození bylo intenzivní skládání oper. Mezi významnými českými skladateli tohoto období nalezneme Antonína Dvořáka, Zdeňka Fibicha a Bedřicha Smetanu. Posledně jmenovaný zkomponoval celkem osm oper, zatímco devátou nedokončil. Jednou z nejznámějších oper Bedřicha Smetany je Libuše, která měla svou premiéru při slavnostním otevření Národního divadla.⁸⁷

- Hudba 20. století

„Hudba dvacátého století, výraz zavedený do hudební historiografie z pragmatických důvodů, poněvadž hudbu tohoto století nelze podřadit jednomu stylovému nebo směrovému pojmu.“⁸⁸

Ve skladební tvorbě 20. století lze pozorovat prvky romantismu, který doznívá do nových směrů a vykazuje vlivy jazzu, přičemž významnou roli sehráli interpreti jako Louis Armstrong, Ray Charles, Ella Fitzgerald a další. V oblasti rock'n'rollu dominuje skupina The Beatles. V první polovině 20. století se prosadily různé hudební směry, jako je expresionismus, realismus, folklorismus, dadaismus a další.⁸⁹ Mezi nejznámější světové skladatele tohoto období patří francouzský skladatel Claude Debussy, němečtí skladatelé

---

⁸⁵ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 154

⁸⁶ „Symfonická báseň je druh a forma instrumentální programní hudby“

VYSLOUŽIL, Jirí. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 284

⁸⁷ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

⁸⁸ VYSLOUŽIL, Jirí. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5. str. 111

⁸⁹ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3. str. 238

Carl Orff a Richard Strauss, rakouský skladatel Arnold Schönberg, Anton Webern, maďarský skladatel Béla Bartók, ruský skladatel Sergej Prokofjev, Igor Stravinskij a další.

Ve 20. století vznikla také skupina skladatelů známá jako Druhá vídeňská škola, jejímiž zakladateli byli Arnold Schönberg, Anton Webern a Alban Berg. I v českém hudebním prostředí se objevila řada významných skladatelů. Mezi ně patří například Vítězslav Novák, který byl žákem Antonína Dvořáka. Dalšími významnými českými skladateli byli Josef Suk, Alois Hába, Leoš Janáček, Bohuslav Martinů a další.⁹⁰

2.2. VÝBĚR REPREZENTATIVNÍCH SKLADEB VHODNÝCH PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

V této části práce bych ráda odůvodnila můj výběr hudebních děl pro praktickou část. Převážně jsem vybírala z repertoáru, který je všeobecně známý a často se s ním setkáváme. Nicméně jsem také zahrнула méně známá hudební díla. Chtěla jsem zajistit, aby skladby byly pro děti atraktivní a zábavné. Důležité bylo také, aby byly vhodné pro dětský věk a aby se hodily k tématům, které se probírají v mateřských školách. Zároveň jsem se snažila pokrýt různé historické hudební styly.

Některé hudební kusy byly příliš dlouhé, a proto jsem je upravila. Tyto upravené verze jsem nahrála na soukromý YouTube kanál a poskytla odkazy ke každé aktivitě v praktické části práce.

Pro první aktivitu jsem využila hudbu z hudební pohádky Pět a vlk od Sergeje Sergejeviče Prokofjeva, která je určena přímo pro děti. Dalším skladatelem, který tvořil pro děti, je Camille Saint-Saëns. Jeho dílo Karneval zvířat obsahuje čtrnáct hudebních kousků, z nichž jsem vybrala kompozice Slon a Akvárium, které mě zaujaly nejvíce. Mezi vybranými skladbami nesměly chybět klasická díla, která jsou všeobecně známá. Patří sem Vltava od Bedřicha Smetany, Largo (část symfonie Z nového světa) od Antonína Dvořáka, která má uklidňující účinky a Jaro od Antonia Vivaldiho, která naopak vyvolává pocit radosti a pohybu.

Při výběru hudebních děl jsem také dbala na zastoupení různých hudebních období. Například z období baroka jsem vybrala opus Preludium in C od Johanna Sebastiana Bacha, který je pomalý a skvěle se hodí nejen pro aktivitu s padákem, ale také pro uklidnění a uspávání dětí. Na tomto hudebním skvostu můžeme předvést charakteristický prvek baroka

---

⁹⁰ SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

---

a tím je dur-mollová harmonie. Naopak Uherský tanec od Johanna Brahmsa, pocházející z období klasicismu, je živý a rychlý. Toto hudební dílo je ideální pro vnímání energie, stejně jako Malá noční hudba od Wolfganga A. Mozarta má v sobě prvek klasicismu a tím je pravidelnost a opakování. V období romantismu bylo charakteristickým znakem postupné přidávání hrajících nástrojů v orchestrálním provedení. Tento prvek můžeme slyšet ve skladbě Vltava od Bedřicha Smetany. Hudbu 20. století nám reprezentuje hudební pohádka Pět a vlk.

Posledním cílem mé práce bylo naučit děti základní taneční kroky prostřednictvím jednoduchých choreografií. K dosažení tohoto cíle jsem využila hudební díla, která mi poskytly vhodnou hudební podporu. Mezi tato díla patří například Květinový valčík z baletu Louskáček od Petra Iljiče Čajkovského. Toto hudební dílo je známé svou melodií a tanečním charakterem, což umožňuje dětem lépe vnímat rytmus a hudební strukturu. Dále jsem využila polku z opery Prodaná nevěsta od Bedřicha Smetany. Tato energická a rytmicky výrazná skladba poskytuje prostor pro radostný a energický taneční projev dětí.

---

3. PRAKTICKÁ ČÁST

V rámci praktické části mé bakalářské práce prezentuji pohybové aktivity, které napomáhají k vnímání vážné hudby. Tyto činnosti jsem realizovala v mateřské škole v Nepomuku. Provedení aktivit proběhlo se souhlasem rodičů, ředitelky mateřské školy i jednotlivých učitelek. Pracovala jsem s třídou Sluníček, ve které se nachází děti ve věku od tří do pěti let. Ve třídě Sluníček je 25 dětí, z toho 12 chlapců a 13 dívek. Tato třída je charakterizována velkou živostí a děti v ní mají rády pohyb.

Mým pedagogickým záměrem bylo vytvořit aktivity, které by děti přirozeně přivedly k poslechu vážné hudby. Vzhledem k tomu, že děti nemají schopnost dlouhodobě sedět na místě a poslouchat, vymyslela jsem pohybové činnosti, které jim umožní lépe se vcítit do vážné hudby. Inspirací mi byla metoda aktivního poslechu hudby od pedagožky a pianistky Batti Strauss, kterou jsem již popsala v teoretické části práce⁹¹. Aktivity jsou koncipovány tak, aby byly pro děti zajímavé a přitahovaly jejich pozornost. Kromě toho přispívají k rozvoji hrubé motoriky a vnímání hudby. Pro každou aktivitu jsou stanoveny konkrétní cíle, na které jsou činnosti zaměřeny. Snažila jsem se začlenit co nejvíce různých pomůcek, které jsou k dispozici v mateřské škole.

Záměrně jsem zvolila deset činností souvisejících s tématickými celky v jednotlivých měsících. Všechny uvedené aktivity lze upravit nebo modifikovat v závislosti na věku a schopnostech dětí. Při implementaci skladeb jsem selektivně využila jen některé etapy, které byly popsány v kapitole Metoda Batti Strauss. Vybrala jsem ty etapy, které nejlépe odpovídaly dané skladbě. Nicméně vždy jsem zahrнула pátou etapu, ve které jsme diskutovali o skladbě a sdíleli své pocity.

3.1. PÉŤA A VLK

Září

Téma: Já a moji kamarádi

- Tato činnost je vhodná k tématu Já a moji kamarádi. V příběhu Pěťa poznává nové „kamarády“ a pomáhá jim.

---

⁹¹ Str. 9

Motivace: „Mám pro vás příběh o Pět'ovi, který zažil dobrodružství, o kterém se vám ani nezdálo. Co myslíte, že se Pět'ovi přihodilo? Koho potkal? Kdo mu pomohl? Jak všechno dopadlo?“

Věková skupina: 3-6 let

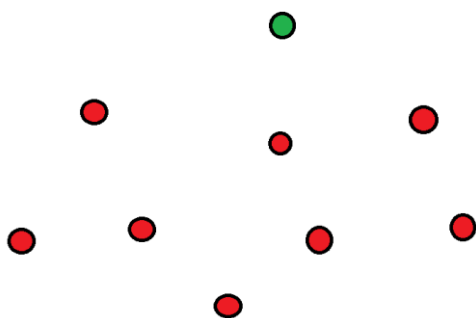
Cíl činnosti: rozvoj citu pro rytmus, vnímavost, koncentrace, seznámení s příběhem, vnímání vážné hudby pomocí pohybu, rozvoj paměti, protáhnout se a proběhnout se, rozvoj hrubé motoriky, seznámení hravou formou s hudbou 20. století

Obsah: příběh o Pět'ovi a vlkovi

Pomůcky: sestříhaná nahrávka skladby Pět'a a vlk – Sergej Sergejevič Prokofjev

- <https://youtu.be/BWWplnp53rQ>

Organizace: Zprostředkujeme dětem příběh s hlavním protagonistou Pět'ou a dalšími postavami, které se v tomto příběhu objevují. Následně se zaměříme na fyzickou aktivitu, kterou budou děti provádět s ohledem na příslušnou melodii (která je přiřazena každé postavě).

Obrázek č. 1: Postavení volně v prostoru

Příběh:

- příběh byl zkrácen, aby se zabránilo nadměrné délce pro děti
- během interakce s dětmi v rámci příběhu se zaměříme na reflexi emocí jednotlivých postav v dané situaci (dle melodie) a jejich projev v pohybu

-
- Jednoho rána malý Pět'a otevřel vrátka a vyběhl na velikánskou louku.
→ vesele děti hopsají po prostoru
  - Na vysokém stromě seděla pěnkava a zpívala si.
→ děti roztáhnou ruce (křídla) a radostně létají po třídě
  - Pět'a za sebou zapomněl zavřít vrátka a ze dvora se vykolébala kachna a šla se vykoupat do nedalekého rybníka.
→ děti se mrzutě kolébají jako kachna – pozice dřep a chůze v ní
  - V té chvíli se pěnkava začala s kachnou hádat.
→ děti začnou nazlobeně poskakovat
  - Když se Pět'a rozhlédl kolem, viděl, jak se trávou plíží kočka.
→ děti soustředěně lezou po čtyřech (upozornit děti na to, aby do sebe nenarazily)
  - Tu vyšel dědeček a volal na Pět'u: “Dej si pozor, Pět'o, příště by z lesa mohl vyjít zlý vlk.” Šli domů a zavřeli za sebou vrátka na petlici. Jakmile to udělali, vyšel z lesa ohromný vlk.
→ děti chodí pomalu a rozzlobeně po špičkách
  - Kočka se lekla a vylezla na strom a kachna začala utíkat, ale vlk ji dohonil a chytil. Ale dávejte pozor, jak to bylo dál. Pěnkava seděla na jedné větvi a kočka na druhé.
→ děti roztáhnou ruce (křídla) a smutně létají po třídě
  - Vlk nervózně chodí pod stromem a dívá se na ně hladovýma očima
→ děti chodí pomalu a rozzlobeně po špičkách
  - Pět'a vše pozoruje přes vrátka a přemýšlí, jak jim pomůže.
→ děti hopsají po prostoru
  - Něco ho napadlo, vzal lano a pomocí blízké větve vylezl na strom. Řekl pěnkavě, ať rozptýlí vlka, ale dá pozor, aby ji nechytil.
→ děti roztáhnou ruce (křídla) a vystrašeně létají po třídě
  - Vlk ji nemohl chytil.
→ děti chodí pomalu a rozzlobeně po špičkách
  - Pět'a udělal na laně smyčku a druhý konec přivázal ke stromu. Smyčku spustil na zem. Chytil vlkův ocas a jak vlk stále poskakoval, smyčka se utáhla a vlka uvěznila a nemohl utéct. Po chvíli z lesa vyšli lovci, kteří vlka stopovali.
→ děti pochodují po třídě jako vojáci

-
- Nakonec vše dobře dopadlo. Lovci s Pét'ou odvedli vlka do ZOO. Vpředu šel Pét'a.
→ děti vesele hopsají po prostoru
  - Za ním šli lovci.
→ děti pochodují po třídě jako vojáci
  - Za nimi vlk.
→ děti chodí pomalu a rozzlobeně po špičkách
  - Na konci šel dědeček s kočkou.
→ děti lezou po čtyřech (upozornit děti na to, aby do sebe nenarazily)
  - Nad celým průvodem létala pěnkava a prozpěvovala si.
→ děti roztáhnou ruce (křídla) a radostně létají po třídě

Metody: praktická – napodobování – učení se napodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže reagovat na to co slyší (každá postava má svou melodii).

Realizace: V rámci této činnosti děti rychle pochopily instrukce a požadavky, avšak měly občas potíže se zapamatováním si konkrétních pohybů spojených s jednotlivými postavami v příběhu (melodií). Nicméně tato činnost je zaujala a způsobovala jim radost. Při čtení příběhu se děti aktivně zapojovaly, usilovně poslouchaly a vyčkávaly, jak bude děj pokračovat. Zvláště oblíbenou melodií byla ta spojená s postavou Pétí. S ohledem na starší děti bychom mohli společně vymýšlet pohyby přímo na místě. Během provádění skladby se dětem rozvíjela hrubá motorika a postřeh. Při interpretaci této skladby jsem implementovala druhou etapu metody aktivního poslechu a pátou etapu, avšak bylo také možné využít první etapu, ve které bychom společně s dětmi vytvořili pohyby postav odpovídající melodii.

3.2. KARNEVAL ZVÍŘAT

Říjen

Téma: Zvířata domácí a volně žijící

- Tato činnost se hodí k tématu Zvířata domácí a volně žijící. Můžeme dětem představit i zvířata žijící v zoologické zahradě.

Motivace: Povídání o zvířatech, která mají děti rády nebo je mají doma jako domácí zvířátka.

“Děti já vám dám hádanku o zvířeti, o kterém je tato skladba: *Máchá dlouhým chobotem, ne však u nás za plotem... Nosí velké uši, ty mu velmi sluší. Šťěstí vám prý přinese, milé děti, těšte se!*

Teď vám pustím skladbu, která se jmenuje Slon, jak se pohybuje slon? Jak se pohybuje myška? Poznáte rozdíl mezi chůzí slona a myšky?”

→ improvizace

Skladby Akvárium – pustím skladbu “Děti, co vám tato skladba připomíná? Jak se u této hudby cítíte? Skladba se jmenuje Akvárium. Kdo žije v akváriu? Kde také jinde můžou žít ryby? Jak se některé ryby jmenují?”

Věková skupina: 3-6

Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, improvizace na hudbu, seznámit děti s hudbou z období romantismu

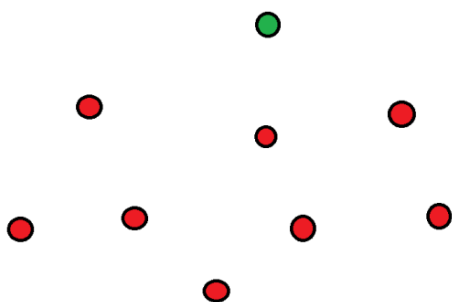
Obsah: improvizace na hudbu (pohybují se jako zvířata dle hudby), první skladba Slon, druhá skladba Akvárium

Pomůcky: nahrávka skladby Akvárium, Slon - Karneval zvířat - Camille Saint-Saëns

- <https://youtu.be/oo89GkrMR8s>

Organizace: V rámci této aktivity předvedeme dětem dvě skladby. První skladba je nazvána **Slon** – Nejprve pustíme dětem tuto skladbu a povzbudíme je, aby se zamyslely nad tím, jakými pohyby by se slon mohl projevovat (můžeme vytvořit chobot pomocí rukou). Poté znovu pustíme hudbu a dětem umožníme volně se pohybovat po prostoru jako sloni.

Druhou skladbou je **Akvárium** – Požádáme děti, aby zavřely oči a přehrajeme jim tuto skladbu. Po poslechu skladby se zeptáme dětí, jaké zvíře jim skladbu připomíná. Poté, co děti vysloví své nápady, prozradíme název skladby a povolíme dětem, aby nám předvedly, jak rybky v akváriu plavou.

Obrázek č. 2: Postavení volně v prostoru

Metody: praktická – dramatizace

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže improvizovat na hudbu.

Realizace: Hádanku, která předcházela této činnosti, uhádly děti velmi rychle. Nicméně, při poslechu hudby měly obtíže vcítit se do hudebního projevu a improvizovat. Opakovaly pohyby, které jsem jim předvedla, a nevyjadřovaly samy sebe. Avšak později se tento problém postupně zlepšoval. Suita Karneval zvířat obsahuje čtrnáct částí, a tak bychom mohli využít i jiné skladby s tematikou zvířat, například Klokani, Želvy nebo Kohout a slepice. Tato činnost přispěla k rozvoji hrubé motoriky a hudební tvořivosti u dětí. Tato skladba je vhodná k aplikaci první etapy metody Batti Strauss. I u této činnosti jsem užila pátou etapu již zmiňované metody.

3.3. VLTAVA

Listopad

Téma: Příroda kolem nás

- Vhodným tématem k této činnosti je téma Příroda kolem nás. V tomto měsíci bychom se bavili o naší přírodě, která nás obklopuje. O horách, kopcích, lesích, co v nich roste a o řekách. Naší nejznámější řekou je Vltava, o které Bedřich Smetana složil skladbu.

Motivace: “Děti, jaké znáte české řeky? Jaký je rozdíl mezi řekou a potokem? Kdo žije v řece nebo u řeky? Já vám teď pustím skladbu o jedné z nich.”

Věková skupina: 3-6

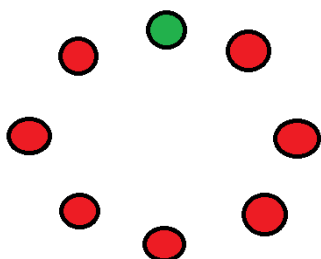
Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, rozvoj paměti, seznámit děti s hudbou z období romantismu

Obsah: pohyb na hudbu, choreografie se šátky

Pomůcky: nahrávka skladby Vltava – Bedřich Smetana, šátky

- <https://youtu.be/RXYb19O7Jgw>

Organizace: Činnost začíná přehráním skladby Vltava a následným předvedením choreografie s použitím šátků. Poté dětem rozdáme šátky a uspořádáme se do kruhu. Následně opakujeme předvedenou choreografii a děti ji reprodukujejí. V závěrečné fázi se pokusíme provádět choreografii synchronizovaně s hudbou.

Obrázek č. 3: Postavení v kruhu

Choreografie:

1. klečíme a šátek máme položený na zemi, čelem od sebe
2. mírně šátkem třeseme a na hudbu ho pomalu začínáme zvedat a pomalu dávat dolů
3. pomalu se postavíme a stále třepeme šátkem
4. začneme vlát šátkem ze strany na stranu (do rytmu)
5. vlajeme šátkem nahoru a dolů
6. otočíme se pomalu čelem k sobě a máváme na sebe šátky

-
7. děti si dají šátek do pravé ruky a levou chytanou šátek svého kamaráda po své levici
  8. kráčívě jdeme do rytmu skladby
  9. rozběhneme se
  10. zastavíme se, rozpojíme, šátek do obou rukou
  11. do rytmu uděláme dřep a znovu se postavíme, při stožení dáváme šátek až nad hlavu
  12. při posledním dřepu (přibližně čtvrtý) si znovu klekneme
  13. mírně šátkem třese a na hudbu ho pomalu začínáme zvedat a pomalu dávat dolů
  14. pomalu se postavíme a stále třepeme šátkem
  15. začneme vlát šátkem ze strany na stranu (do rytmu)
  16. vlajeme šátkem nahoru a dolů
  17. na konci se otočíme zády k sobě a pomalinku si znovu klekneme

Metody: praktická – napodobování – učení se napodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě si dokáže zapamatovat snadnou choreografii se šátkem.

Realizace: Tato aktivita vyvolala zájem u dětí a dokázaly zopakovat všechny pohyby, které jim byly předvedeny. Občas měly drobné potíže s rytmikou. Příjemným překvapením bylo, že děti již měly znalost hudby. S mladšími dětmi bych doporučila zkrátit skladbu. Tuto činnost jsme s dětmi prováděli dvakrát a byl zřetelný pokrok. Děti rozvíjely hrubou motoriku. Zde jsem se inspirovala druhou a pátou etapou metody aktivního poslechu od Batti Strauss.

3.4. KVĚTINOVÝ VALČÍK

Prosinec

Téma: Vánoční čas

- Květinový valčík je z baletu Louskáček, ten má vánoční tematiku, a proto si myslím, že tato aktivita je dobrá k tomuto tématu. Příběh pojednává o Klárce, jejím kouzelném dárku – Louskáčkovi a o Myším králi.

Motivace: „Znáte děti balet Louskáček a víte co je to balet? Jak se nazývají protagonisté, kteří ho tvoří? Já bych vás moc ráda teď naučila taneček.“

Věková skupina: 3-6

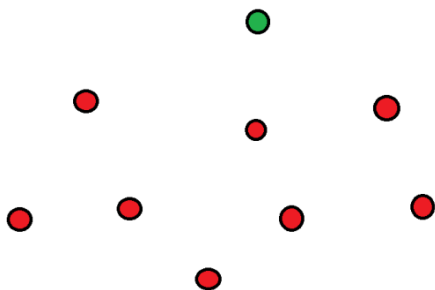
Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, rozvoj paměti, protáhnout se a proběhnout se, rozvoj hrubé motoriky, seznámit děti s hudbou z období romantismu

Obsah: pohyb na hudbu, snadná choreografie, základní valčíkové kroky

Pomůcky: nahrávka skladby Květinový valčík – Petr Iljič Čajkovskij, malé obruče

- <https://youtu.be/fQOzisxPZow>

Organizace: Činnost je organizována podobně jako předchozí. Nejprve přehrajeme dětem skladbu a předvedeme jim choreografii s obručemi. Poté rozdáme dětem malé obruče a rozestavíme se tak, aby každé dítě mělo dostatek prostoru kolem sebe. Následně opakujeme choreografii a děti ji po nás opakují. Na závěr dáme dětem příležitost vyzkoušet si choreografii na hudbu.

Obrázek č. 4: Postavení volně v prostoru

Choreografie:

1. položíme obruč na zem a postavíme se za ni
2. tančíme okolo obruče – vždy krok, přísun, mírný úklon
3. zatočíme se
4. celé to opakujeme
5. vezmeme obruč do ruky a mácháme s ním ze strany na stranu
6. uděláme s dětmi kroužek

-
7. valčíkové kroky – k sobě a od sebe (jako v písničce Pásla ovečky)
  8. rozeběhneme se po místnosti a najdeme si každý své místo, postavíme se za obruč
  9. tančíme okolo obruče – vždy krok, přísun, mírný úklon
  10. zatočíme se
  11. celé to opakujeme
  12. vezmeme obruč do ruky a mácháme s ním ze strany na stranu – po třech máchnutí se otočíme
  13. vezmeme obruč do ruky a mácháme s ním ze strany na stranu – po třech máchnutí vyskočíme

Metody: praktická – napodobování – učení se nápodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže napodobit a naučit se snadnou choreografií.

Realizace: Uvedená aktivita byla pro děti nejnáročnější z výše i dále uvedených. Setkaly se s obtížemi při udržení rytmu, neboť třídobý takt jim představoval výzvu. Stejně tak měly potíže s provedením kroků. Po určité době se ztratil zájem o tuto činnost. Nicméně vyjádřily přání poslouchat skladbu a tancovat podle svého vlastního tempa. Během činnosti se děti dále rozvíjely v oblasti hrubé motoriky. Při realizaci této skladby jsem se inspirovala druhou etapou metody Batti Strauss a opět jsem užila i pátou etapu.

3.5. PRODANÁ NEVĚSTA

Leden

Téma: Příroda v zimě

- Budeme si povídat, co se děje s příchodem zimy v přírodě. V tomto období padají vločky, které “tancují” vzduchem.

Motivace: Povídání o počasí, které je v zimě (padá sníh), o vločkách.

„Vločky moc rády tancují. Děti, jaké znáte tance? Naučím vás teď taneček, který vločky tancují.”

Věková skupina: 3-6

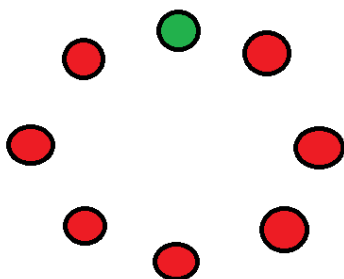
Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, rozvoj paměti, protáhnout se, rozvoj hrubé motoriky, seznámit děti s hudbou z období romantismu

Obsah: pohyb na hudbu, tanec a zapamatování snadné choreografie, naučení základních polkových kroků

Pomůcky: zkrácená nahrávka skladby Polka z Prodané nevěsty – Bedřich Smetana

- <https://youtu.be/-oS6u7UjVrw>

Organizace: Postavíme se s dětmi do kroužku. Následně pustíme hudbu a předvedeme jim choreografii. Tu si poté zkusíme všichni dohromady, později s hudbou.

Obrázek č. 5: Postavení v kruhu

Choreografie:

1. děti stojí v kroužku a drží se za ruce
2. chůze do kruhu – krok, přísun, krok, přísun, ...
3. změním směr
4. poskoky do kruhu
5. změním směr
6. uděláme skok dopředu a zpátky dozadu
7. děti si najdou kamaráda, chytíme se a točíme se na jednu stranu
8. poté se točíme na druhou stranu
9. rozpojíme se a uděláme znovu kruh

-
10. chůze do kruhu – krok, přísun, krok, přísun, ...
  11. změníme směr
  12. zastavíme, poskočíme dopředu, dozadu, dopředu, dozadu
  13. nakonec si sedneme na zem

Metody: praktická – napodobování – učení se nápodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě si dokáže zapamatovat snadnou choreografii.

Realizace: Představení základních kroků bylo náročnější, avšak činnost děti zaujala a s postupným opakováním se jim podařilo zvládnout základní polkové kroky. Ty byly pro ně poněkud jednodušší než kroky valčíkové. Nastal však problém při hledání vhodného partnera pro tancování ve dvojicích. Během tance děti rozvíjely svou hrubou motoriku, rytmické cítění a paměť. U této skladby jsem využila druhou a pátou etapu metody aktivního poslechu hudby.

3.6. MALÁ NOČNÍ HUDBA

Únor

Téma: Co dělá táta a máma, zaměstnání

- V rámci tohoto tématu budeme s dětmi rozmlouvat o zaměstnáních, které jejich rodiče vykonávají, a také se dotkneme dalších povolání, které znají – můžeme si zahrát i pantomimickou hru.

Motivace: „Jaké znáte povolání? Co dělá vaše maminka a váš tatínek? Znáte povolání, kde je úkolem vést orchestr? Víte, jak se toto povolání nazývá? Dirigování. Zahrajeme si společně na dirigenta.”

Věková skupina: 3-6

Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, dirigování, seznámení s hudbou z období klasicismu

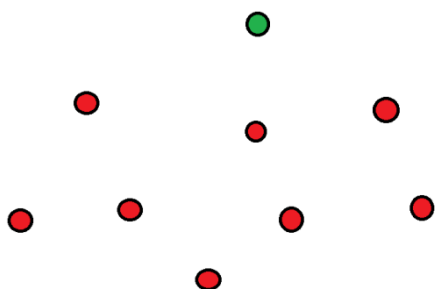

Obsah: dirigování na vážnou hudbu dle dynamiky, rychlosti

Pomůcky: nahrávka skladby Malá noční hudba – Wolfgang Amadeus Mozart

- <https://youtu.be/ZsCm3dGEzXs>

Organizace: V úvodu si vysvětlíme pojem orchestr a co znamená být dirigentem. Představíme si, jak dirigent vypadá a jaké jsou jeho úkoly. Poté se pokusíme zahrát si na dirigenta. Následně spustíme skladbu Malá noční hudba a začneme na ni dirigovat. Během tohoto dirigování budeme dětem předávat pokyny a budeme je provázet. Například pokud hudba zeslábně, děláme malé obloučky, pokud hudba zesílí, uděláme velké obloučky, pokud hudba zrychlí, zrychlíme spolu s ní, pokud zpomalí, také zpomalíme. Postupně budeme více a více ponechávat dirigování na dětech samotných.

Obrázek č. 6: Postavení volně v prostoru

Metody: praktická – napodobování – učení se napodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže vnímat hudbu – rychlost, dynamika.

Realizace: Byla jsem příjemně překvapena nad hudebním nadáním těchto dětí a většina z nich se dokázala řídit dirigováním v rytmu bez větších potíží. Starší děti dokázaly rozeznat dynamiku a tempo skladby a přenesly tyto prvky do svého dirigování. Během aktivity děti

---

rozvíjely své rytmické cítění. Zde jsem se inspirovala první a pátou etapou metody aktivního poslechu od Batti Strauss.

3.7. JARO

Březen

Téma: Jaro ťuká na dveře

- Povídání o všem, co se děje na jaře – rozkvétají květiny, rodí se mláďata, přilétají ptáci z teplých krajin atd.

Motivace: „Děti, co se děje, když nastává jaro? Teď vás pomocí kouzla proměním na ptáčky a zahrajeme si hru.“

Věková skupina: 3-6

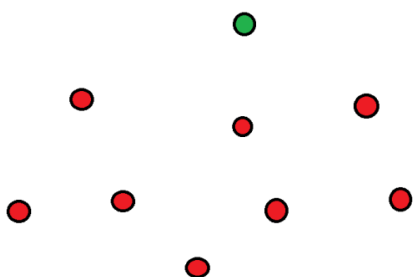
Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, rozvoj paměti, protáhnout se a proběhnout se, seznámit děti s hudbou z období baroka

Obsah: pohyb na hudbu, reagování na signál

Pomůcky: nahrávka skladby Čtvero ročních období – Jaro – Antonio Vivaldi

- <https://youtu.be/10kNF0YYbMg>

Organizace: Proměníme děti v ptáčky, zatímco paní učitelka se stane stromem. Děti budou běhat po třídě (létat) a během toho bude znít skladba Jaro. Když však hudba přestane hrát, ptáčci musí najít strom a přiletět k němu. Strom se bude během skladby také pohybovat po místnosti. U starších dětí můžeme vybrat jedno dítě, které ztvární roli stromu, a následně budeme děti střídat v této roli. Děti budou mávat do rytmu skladby v souladu s dynamikou hry.

Obrázek č. 7: Postavení volně v prostoru

Metody: praktická – napodobování

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže reagovat na signál.

Realizace: Tato aktivita se dětem velmi líbila, neboť vyhledávají pohybové hry různého charakteru. Rychle pochopily pravidla hry a byly schopny na ně reagovat. Před samotným začátkem jsem děti upozornila, aby běžaly opatrně a dbaly na bezpečnost ostatních i svou vlastní. Děti promptně reagovaly na signál a zlepšovaly tak svou hrubou motoriku a schopnost reakce na signál. Před realizací této činnosti jsem aplikovala první etapu metody Batti Strauss – po spuštění skladby se děti aktivně zapojily do poslechu a prostřednictvím pohybu se vcítily do hudby, přičemž se po třídě pohybovaly jako ptáčci. Po ukončení jsme si o činnosti a skladbě povídaly (etapa pět).

3.8. UHERSKÝ TANEC

Duben

Téma: Hurá do cirkusu

- Během tohoto tématu se děti budou moci zapojit do hry na cirkus. Nejprve je seznámíme s různými postavami a činnostmi, které lze v cirkusu najít. Společně s dětmi můžeme připravit plakát a nacvičit pro rodiče nebo pro kamarády ze školky vlastní cirkusové představení. K této činnosti se dobře hodí skladba, kterou budeme používat.

Motivace: „Děti, co držím v ruce (pompon)? S těmito pompony mohou tančit klauni. Jak poznáme klauna? Jak vypadá? Já jsem si pro vás připravila klaunský tanec.“

Věková skupina: 3-6

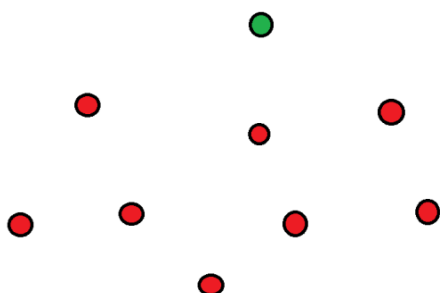
Cíl činnosti: prostřednictvím pohybu vnímat vážnou hudbu, rozvoj paměti, protáhnout se a proběhnout se, rozvoj hrubé motoriky, seznámit děti s hudbou z období klasicismu

Obsah: pohyb na hudbu, choreografie s pompony

Pomůcky: nahrávka skladby Uherský tanec – Johannes Brahms, pompony

- https://youtu.be/ysj9r_z63_Q

Organizace: Každé dítě se postaví ve třídě tak, aby mělo dostatek prostoru. Nejprve předvedeme choreografii, a nakonec ji vyzkoušíme společně s dětmi.

Obrázek č. 8: Postavení volně v prostoru

Choreografie:

1. mávání pompony – dolní půlkruhy
2. mávání pompony nad hlavou
3. upažíme – ruce k sobě a od sebe
4. pomalu pochodujeme a zároveň se otáčíme
5. vyskočíme na místě
6. pochodujeme na místě
7. upažíme – ruce k sobě a od sebe

-
8. pomalu pochodujeme a zároveň se otáčíme
  9. vyskočíme na místě
  10. pochodujeme na místě
  11. běžíme do kola – poté se hudba zpomalí a děti jdou chůzí, opět se hudba zrychlí a zrychlí se i děti
  12. rozběhnou se po třídě a postaví se tak, aby měly prostor
  13. mávání pompony – dolní půlkruhy
  14. mávání pompony nad hlavou
  15. upažíme – ruce k sobě a od sebe
  16. pomalu pochodujeme a zároveň se otáčíme
  17. vyskočíme na místě
  18. pochodujeme na místě

Metody: praktická – napodobování – učení se nápodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže napodobovat a zapamatovat si choreografii s pompony.

Realizace: Během realizace této aktivity jsem pozorovala, že děti projevíly zájem o pompony, které si vzaly a začaly s nimi volně běhat po třídě. Pokud jde o samostatnou choreografii, zdá se, že děti ji rychle zvládly a neměly s ní problém. Nicméně mě překvapilo, že nebyly ochotné taneček zopakovat. Výsledná prezentace byla úspěšná, chtěla bych zdůraznit, že děti se rozvíjely v hrubé motorice. Tato skladba je vhodná k aplikaci druhé etapy metody aktivního poslechu od Batti Strauss. I u této činnosti jsem užila pátou etapu.

3.9. PRELUDIUM

Květen

Téma: Barevná kvetoucí příroda

- Preludium je velmi jemná skladba, která mi osobně připomíná květiny, tančící na louce během vánku. Proto jsem se rozhodla k této skladbě přiřadit cvičí s padákem, které děti rády provádějí.

Motivace: „Dnes jsme si povídali o květinách. Vyjmenujte některé jejich jména? Kdo má rád květiny? Kdo z nich sbírá pil? Jaké mohou mít barvy? Přinesla jsem vám skladbu, na kterou rády tančí květiny. Cvičíte rádi s padákem?“

Věková skupina: 3-6

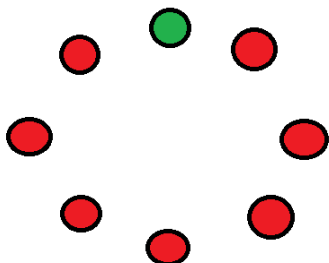
Cíl činnosti: vnímání vážné hudby pomocí pohybu, protáhnout se, seznámení s hudbou z období baroka

Obsah: pohyb na hudbu s padákem

Pomůcky: zkrácená nahrávka skladby Prelude and Fugue in C – Johann Sebastian Bach, padák

- https://youtu.be/9cU6_VqyIYM

Organizace: Rozložíme padák a postavíme se kolem něj tak, aby každý měl dostatek prostor. Poté spustíme skladbu a cvičíme s padákem podle pokynů.

Obrázek č. 9: Postavení v kruhu

Choreografie:

1. padák zvedneme a necháme ho pomalu se snášet dolů – toto několikrát zopakujeme
2. třepeme padákem jako kdyby foukal vánek
3. postupně zesilujeme vítr – třepeme padákem rychleji
4. vítr opět slábne
5. chůze v kruhu – změna směru

-
6. opět třepeme padákem jako by foukal vánek
  7. postupně zesilujeme vítr – třepeme padákem rychleji
  8. vítr opět slábne
  9. padák zvedneme a necháme ho pomalu se snášet dolů – toto několikrát zopakujeme
  10. fouká silný vítr – padák intenzivně vlaje
  11. běžíme v kruhu – změna směru
  12. padák zvedneme a necháme ho pomalu se snášet dolů – během toho si děti vymění místa
  13. na závěr padák zvedneme a schováme se všichni pod něj

Metody: praktická – napodobování – učení se nápodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže reagovat na pokyny s padákem.

Realizace: V průběhu provádění této aktivity jsem pozorovala, že děti projevují velký zájem o cvičení s padákem. Podbíhání pod padákem je pro ně zábavné, avšak bylo nutné upozornit děti, aby si vzájemně dávaly na sebe pozor. Na začátku se mladší dětem zdálo obtížné uposlechnout pokyny, ale situace se brzy zlepšila. Mě mě potěšilo, že se do této činnosti zapojily i děti, které obvykle nevykazují zájem o jiné aktivity. Tato činnost přispěla k rozvoji jejich hrubé motoriky a rytmického cítění. Zde jsem využila druhou a pátou etapu výše uvedené metody aktivního poslechu.

3.10. Z NOVÉHO SVĚTA

Červen

Téma: Cesta kolem světa

- Skladbu Z Nového světa složil Antonín Dvořák při svém pobytu v Americe, kdy se mu stýskalo po jeho rodné vlasti. V rámci této činnosti se budeme bavit o jiných světadílech a jejich kulturách.

Motivace: „Měli jste někdy děti příležitost být o prázdninách v jiné zemi? Jaké země jste navštívili? Jaké tam bylo počasí? Jaké měly v dané zemi rituály?“

Věková skupina: 3-6

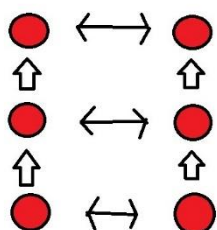
Cíl činnosti: rozvoj vnímání vážné hudby pomocí pohybu, podpora paměti, seznámení s hudbou z období romantismu

Obsah: pohyb na hudbu, reakce na signál

Pomůcky: nahrávka skladby Largo – Z Nového světa – Antonín Dvořák, značky (molitanové květiny, obruče)

- <https://youtu.be/2tOi3SACVLg>

Organizace: V prostoru rozmístíme značky do dvou řad v souladu s počtem dětí. Každé dítě se postaví na svou značku. Spustíme skladbu a vždy na první dobu (ukážeme dětem) se dítě přesune na značku před sebou. Pokud se nachází na první značce v řadě, přesune se na poslední. Během činnosti můžeme říci „změna“, kdy si děti vymění místo s kamarádem nalevo nebo napravo od sebe. Se staršími dětmi bychom mohli vyzkoušet „Škatulata“, kdy si mohou vyměnit místo s kýmkoliv.

Obrázek č. 10: Postavení ve dvou řadách

Metody: praktická – napodobování – učení se napodobou

Formy: hromadná – frontální

Očekávané výstupy: Dítě dokáže reagovat na signál.

Realizace: Tuto činnost jsem vyzkoušela s dětmi, avšak bohužel je příliš nezaujala. Domnívám se, že to mohlo být způsobeno tím, že jsem ji uskutečnila až na konci týdne, a

---

děti byly již unavené. Proto jsem změnila činnost a skladbu použila jako relaxační prostředek po náročném dni. Děti si lehly, zavřely oči a odpočívaly. Dokonce odmítaly jít ven na procházku. Skladba se dětem velmi líbila. Při této činnosti jsem chtěla využít druhou etapu metody Batti Strauss, avšak nakonec jsem využila jen pátou etapu.

3.11. REFLEXE

Do mateřské školy jsem šla s jasným cílem, přiblížit dětem vážnou hudbu s využitím pohybu. Před samotnými aktivitami jsem se děti zeptala, zda mají povědomí o vážné hudbě, a ukázala jim několik ukázkových skladeb. Dětem se hudba líbila, i když ji předtím neznaly. Některé děti, které obvykle nemají trpělivost sedět na jednom místě, dokázaly nyní zůstat sedět a pozorně naslouchat. Před mým programem neměly děti žádný vztah k vážné hudbě, ale po absolvování mého programu si k ní vytvořily pozitivní vztah.

Nejoblíbenější skladbou dětí se stala skladba Z Nového světa od Antonína Dvořáka, kterou si rády poslechly při odpočinku a také příběh o Pét'ovi a vlkovi. Během aktivit se děti chovaly k sobě ohleduplně, pomáhaly si navzájem a vyjadřovaly svou fantazii při skladbách Akvárium a Slon. Rovněž se rychle naučily a zapamatovaly si choreografie. Jediným drobným problémem byl rytmus, který dětem dělal obtíže.

V průběhu dne ke mně děti přicházely a žádaly mě, abychom si společně zatančili na vážnou hudbu. Učitelky z mateřské školy mi poskytly velkou podporu, pomohly mi sehnat veškeré potřebné pomůcky a byly zvědavé na průběh celého programu. Po ukončení programu mě požádaly, zda bych jim mohla zapůjčit mou bakalářskou práci jako inspiraci pro budoucí tvorbu hudebně pohybových aktivit s využitím vážné hudby.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku vážné hudby a hudebně pohybových činností, které představují klíčový prostředek pro rozvoj hudebních a motorických schopností u dětí předškolního věku. Hlavním cílem práce bylo vytvořit sborník hudebně pohybových aktivit, které budou sloužit jako prostředek pro přiblížování vážné hudby dětem v předškolním věku.

Na základě vlastních pedagogických zkušeností a studia odborné literatury jsem přesvědčena, že pozitivní vztah dětí k hudebním činnostem neovlivňuje pouze jejich hudební dovednosti, jako je například schopnost zpívat nebo rytmicky pohybovat. Hudba má také pozitivní vliv na vztahy dětí k ostatním lidem, podporuje jejich tvořivost a slouží jako prostředek sebehodnocení a vyjádření vlastní osobnosti. Pokud se děti v rodinném prostředí nedostávají do kontaktu s vážnou hudbou, měla by jim být tato zkušenost vhodným způsobem předána prostřednictvím školního i mimoškolního vzdělávání. I když se dětem často přehrává hudba, zpívají se písničky a tančí se, vážná hudba je do strukturovaných činností příliš málo začleňována.

Při plánování hudebních aktivit jsem měla možnost objevit skladby, které jsem dosud neznala, a uvědomit si, jak nádherná je klasická hudba. Většina činností zaujala děti a bavila je. Věřím, že existuje mnoho dalších skladeb, ke kterým lze vytvořit hudebně pohybové aktivity, které by přispěly k rozvoji hudebního vnímání a tělesného projevu u dětí.

V této práci je tedy představen sborník hudebně pohybových her, který nabízí inspiraci a návody pro pedagogy a rodiče, jak efektivně začlenit vážnou hudbu do hudebně pohybových aktivit s dětmi předškolního věku.

Psaní této práce mi přineslo mnoho přínosů v oblasti propojení hudby a pohybu. Díky zkoumání tohoto tématu jsem získala mnoho hodnotných poznatků, které budu moci využít při práci s dětmi v mateřské škole. Věřím, že obsah této bakalářské práce bude sloužit jako inspirace pro ostatní pedagogy v mateřských školách, kteří hledají způsoby, jak pracovat s vážnou hudbou, nebo kteří se chtějí obohatit o nové poznatky a zkušenosti a oživit svou vzdělávací nabídku.

RESUMÉ

Cílem bakalářské práce na téma Pohyb jako cesta k vážné hudbě bylo vytvořit soubor hudebně pohybových činností, které pomohou přiblížit vážnou hudbu dětem v předškolním věku. Je určen nejen pro učitele mateřských škol, ale i rodiče. V praktické části najdeme deset činností, které jsou vytvořeny k těmto účelům. Jsou doplněny o cíle, motivaci, seznam pomůcek, očekávaných výstupů a realizaci.

SUMMARY

The aim of the bachelor thesis on Movement as a way to classical music was to create a set of musical movement activities that will help to bring classical music closer to preschool children. It is intended not only for kindergarten teachers but also for parents. In the practical part we find ten activities that are created for these purposes. They are accompanied by objectives, motivation, a list of aids, expected outcomes and implementation.

SEZNAM LITERATURY

BALTHASAR, V. Hudební slovník obsahující české i cizojazyčné odborné výrazy hudební. Praha: Mojmír Urbánek. Mozarteum, 1921, ISBN neuvedeno

BRANBERGER, Jan. *Dějiny světové hudby: slovem, obrazem a hudbou*. Praha: B. Janda, 1939.

BRETTSCHEIDEROVÁ, Václava a Markéta KUBECOVÁ. *Taneční činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2018]. Komplexní metodiky jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-386-5.

HELFERT, Vladimír. *Základy hudební výchovy na nehudebních školách*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956, Na pomoc učitelů. Knižnice pro další vzdělávání učitelů. ISBN (Váz.).

JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. [2. vyd.], v Supraphonu 1. vyd. Praha: Supraphon, 1983

KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.

KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1

KURKOVÁ, Libuše a Petr EBEN. *Hudebně pohybová výchova šestiletých až osmiletých dětí*. 4. vyd. Praha: SPN, 1984

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, c2006. ISBN 80-86307-26-3.

NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3.

POLEDŇÁK, Ivan. *Hudba jako problém estetiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1215-1.

SEDLÁK, František a kol. *Didaktika hudební výchovy 1*. SPN: Praha, 1985

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.

SMOLKA, Jaroslav & kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

VISKUPOVÁ, Božena. *Hudebně pohybová výchova a zpěv: Metod.přír.pro nepovinný předmět v 5.-8.roč. zákl. školy*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-19284-X.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999. ISBN 80-901199-0-5.

ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 8. vyd., v Editio Bärenreiter Praha vyd. 2. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2003. ISBN 80-86385-21-3.

ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1990

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Helsingin yliopisto (University of Helsinki). *Listening to classical music modulates genes that are responsible for brain functions*. ScienceDaily. ScienceDaily, 2015. Dostupné z: <www.sciencedaily.com/releases/2015/03/150313083410.htm>.

LIŠKOVÁ, M., 2005. *Funkce hudby ve společnosti*. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 25. 2. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/406/FUNKCE-HUDBY-VE-SPOLECNOSTI.html?oblibene=1>

PEKALA, A., 2017. Wykorzystanie metody aktywnego słuchania w rozwijaniu aktywności twórczej dzieci w wieku przedszkolnym. [online]. [vid. 20. 2. 2023]. Dostupné z: [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Edukacja_Technika_Informatyka/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)-s135-146/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4\(22\)-s135-146.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Edukacja_Technika_Informatyka/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)-s135-146/Edukacja_Technika_Informatyka-r2017-t-n4(22)-s135-146.pdf)

POLIAKOVÁ, M., 2015. *Až 17 lidí ze 100 nemá hudební sluch*. In: Radiožurnál [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/az-17-lidi-ze-100-nema-hudebni-sluch-patrite-mezi-ne-nezoufejte-je-mozne-ho-6234482>

TARCZYNSKI, J., Batia Strauss – AKTIVNÍ POSLECH HUDBY. [online]. [vid. 20. 3. 2023]. Dostupné z: <https://wychowaniemuzyczne.pl/batia-strauss/>

ULLMANN, V., *Čínská tradiční hudba*. [vid. 1. 3. 2023]. Dostupné z: <https://astronuklfyzika.cz/HudbaCina.htm>

ZORMANOVÁ, L., 2018. Metoda Batti Strauss. In: Metodický portál RVP.CZ [online]. [vid. 25. 2. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21786/METODABATTI-STRAUSS.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 2: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 3: Postavení v kruhu

Obrázek č. 4: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 5: Postavení v kruhu

Obrázek č. 6: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 7: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 8: Postavení volně v prostoru

Obrázek č. 9: Postavení v kruhu

Obrázek č. 10: Postavení ve dvou řadách

SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ

1. skladba Pětá a vlk – Sergej Sergejevič Prokofjev
<https://youtu.be/BWWplnp53rQ>
2. skladby Akvárium, Slon – Karneval zvířat - Camille Saint-Saëns
<https://youtu.be/oo89GkrMR8s>
3. skladba Vltava – Bedřich Smetana
<https://youtu.be/RXYbl9O7Jgw>
4. skladba Květinový valčík – Petr Iljič Čajkovskij
<https://youtu.be/fQOzixPZow>
5. skladba Polka z Prodané nevěsty – Bedřich Smetana
<https://youtu.be/-oS6u7UjVrw>
6. skladba Malá noční hudba – Wolfgang Amadeus Mozart
<https://youtu.be/ZsCm3dGEzXs>
7. skladba Jaro – Čtvero ročních období – Antonio Vivaldi
<https://youtu.be/10kNF0YYbMg>
8. skladba Uherský tanec – Johannes Brahms
https://youtu.be/ysj9r_z63_Q
9. skladba Prelude and Fugue in C – Johann Sebastian Bach
https://youtu.be/9cU6_VqyIYM
10. skladba Largo – Z Nového světa – Antonín Dvořák
<https://youtu.be/2tOi3SACVLg>

PŘÍLOHY

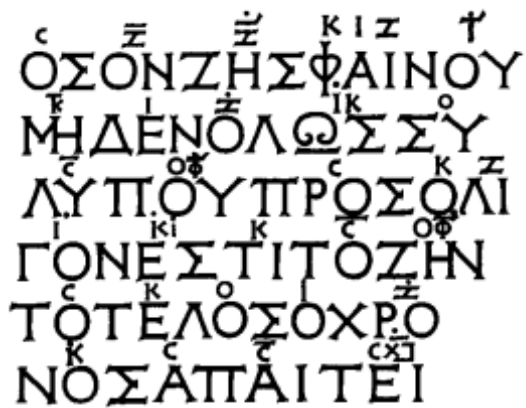
PŘÍLOHA 1 – ČÍNSKÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE

PŘÍLOHA 2 – INDICKÝ STRUNNÝ NÁSTROJ SITÁR

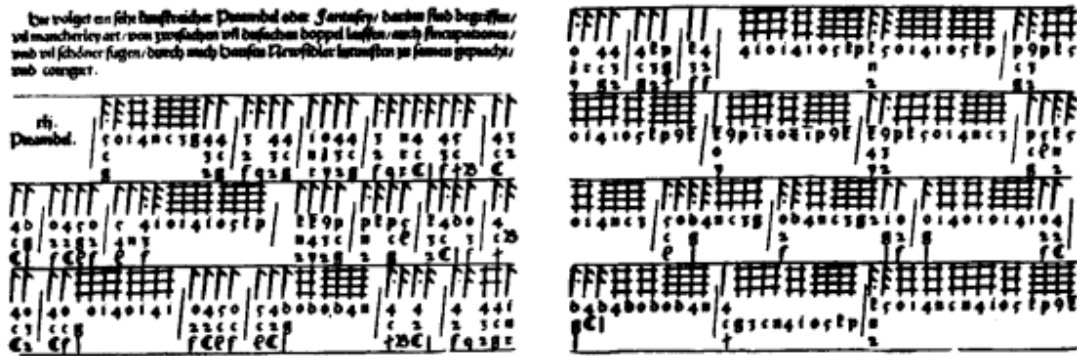

PŘÍLOHA 3 – SEIKILOVA PÍSEŇ

OBR. 5 – SEIKILOVA PÍSEŇ
(Z NÁHROBNÍHO NÁPISU, VYTESANÉHO DO KAMENE NA HROBĚ JAKÉHOŠI SEIKILA; TRALLES POBLÍŽE SMIRNY, DNEŠNÍHO IZMIRU NA POBŘEŽÍ MALÉ ASIE PŘI ÚSTÍ ŘEKY HERMOS; NAD ŘECKÝM TEXTEM JSOU PÍSMENNÉ ZNAČKY PRO NÁPĚV; 2. NEBO I. STOL. PŘ. N. L.)

PŘÍLOHA 4 – UKÁZKA TABULATURY

OBR. 10 – LOUTNOVÁ TABULATURA – HANS NEUSIDLER: PREAMBULUM NEBO FANTASIE
(VYDÁNO R. 1536 V NORIMBERKU)

PŘÍLOHA 5 – ORFFŮV INSTRUMENTÁŘ

